

19 93
1710 206

DISSERTATIO INAUGVRALIS,
DE
NATVRA
SPONSALIORVM
ET
DIVISIONE,

Von der
Natur und Eintheilung der Ehe-Verlöbniße,

QVAM
PRAESIDE
DN. IO. SAMVELE STRYCKIO,
ICTO, SERENISS. VIDVAE SAXO-ISEN. CONSIL. AVL.
PROFESS. IVRID. PVBL. ET ORDINARIO
ICTOR. H. T. DECANO,
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

A. 1710. Mensē Iunii
RESPONDENDO PROPUGNAVIT
TOBIAS HERMANNVS,
MEMMINGA-SVEVVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS HENDELIANIS, 1738.

(7)

90

DISSERTATIO INAVGURALIS

NATURA
SPONSALIORVM
DIVISIONE

Natur und Beschaffenheit der Sponsalione

DR. JO. SAMUEL RYCKIO

IN ALMA REB. FRIDERICIANA

TOBIAS HERMANNVS

HABE MANDATI REGIAE
LITTERIS MENDIANTIBUS, 1738

I. N. I.

DISSERTATIO IVRIDICA
DE
NATURA SPONSALIORVM
ET DIVISIONE.

CAPVT I.

De Natura Sponsaliorum.

§. I.

Vm nullas magis in foro frequentatas controuerfias, quam eas, quæ circa ius connubiorum occurrunt, viderim, & tamen vix vlla alia in caufa maiorem Doctorum diffenfum in omnibus fere eius quæftionibus deprehenderim; non incongruum duxi, pro themate inaugurali materiam exinde feligere, quo ita occasione daretur, non tantum in caufas diffenfus istius penitus inquirendi, fed & folidiora fuppeditandi principia, fecundum quæ tanquam ad lapidem lydium quæftiones controuerfæ examinari, & facili opera plures conclufiones inde formari, poffint. Sed quoniam nimis diffu-

*Occafio & finis huius
Difertationis.*

A 2

fum

sum est illud ius connubiorum, hac quidem vice sufficiat materiam sponsaliorum, quæque maxime quoad eorum naturam atque divisiones monenda veniunt, breuibus proposuisse. Perspecta enim natura atque diuisionibus alicuius negotii, etiam de eius essentia & reliquis proprietatibus facillime constare posse, nemo dubitabit.

*Cause, ob
quas inuenta
sponsalia.*

§. II. Acturus itaque hoc Cap. I. de natura sponsaliorum, quædam de causa cur introducta fuerint, delibare licebit: illa vero vt præambulum præludere matrimonio, haud inepte quis dixerit. Nam cum connubium, vt inquit Schilterus *Exerc. ad ff. 36. §. 2.* non tantum ciuitatis feminarium sit, sed etiam cuiusque priuatorum fortis momentum, ob geminam & ancipitem in eo viam, quarum altera ad miseriam ducit, altera ad felicitatem: hinc primæ prudentiæ ciuilis lex est, vt ne præcipitanter, nec imperu, sed maturato consilio, plenoque consensu hæc societas coeatur. Quamobrem nec simul & semel contrahi consuevit, sed solenni quodam negotio pertractari, ita vt quasi gradibus quibusdam ad eius consummationem perueniatur. Quorum primum constituunt sponsalia, quæ moribus plerorumque gentium moratorum nuptias præcedere solent, quod de moribus Hebræorum, æque ac Græcorum & Romanorum, egregiis testimoniis firmat Paul. Cypræus *Tract. de Sponsal. Cap. I. num. 9. seqq.*

*Definitio
sponsalio-
rum tum
verbalis.*

§. III. Dicuntur autem sponsalia, de quo nemo ambigit, a spondendo, a quo vocabulo etiam sponfus sponseque diriuantur: quibus nominibus appellantur mas & femina, quorum ex pacto futurum speratur matrimonium, *l. 3. ff. de sponsal.* Spondere a sponte deductum dicitur, & denotat idem ac sponte vel libera voluntate promitte-

mittere, vti ex Verrio Festus tradit: deinde quoque relatum fuit ad stipulationem, & conceptis verbis, solenni ritu interrogatione & responsione interpositis promittere significat, *l. 1. ff. de Oblig & Act.* nam moris fuit veteribus, iuxta *l. 2. ff. de sponsal.* stipulari & spondere sibi uxores futuras, vti vel solo ex Plauto colligi potest in *Aulul.*

*Credo aedepol, ubi mentionem ego fecero de filia,
Mibi vt despondeat, deideri sese a me creditur.*

Plura de ritibus sponsaliorum apud veteres collegit P. Gregor. *Syntagm. Iur. P. 2. L. 8. c. 2. per tot.* Inde quia stipulationis huius duas partes fuisse, ex allegato Plauti carmine probatur, mentionem scilicet, *die Ehe-Verbung,* & repromissionem, *die Zusage;* certe eleganter & perite Florentinus IC. in *l. 1. ff. b. r. sponsalia* definiuit, vt sint *mentio & repromissio nuptiarum futurarum.* Quæ definitio tolerari etiam apud nos poterit, licet vetus ille spondendi nuptias mos iam diu exoleuerit; cum verbum repromissionis etiam in iure nostro non raro pro cautione simplici capiatur, id quod *ex l. 37. ff. de Euit.* notauit Ill. Dn. Stryck. *Tr. de Diss. Sponsal. Sect. I. §. 6. in fin.* Vt hinc parum aut nihil differre videatur allata definitio ab ea, quam tradit Nicol. I. Pontifex Maximus, qui in *can. 3. caus. 30. qu. 5.* sponsalia futurarum nuptiarum promissionem dixit.

§. IV. Paucis tantum ipsa verba definitionis antea tradita explicanda: scilicet vocatur *mentio & repromissio,* *Explicatur definitio.* partim vt indicetur forma olim consueta stipulationis, partim vt hoc ipso constet differre sponsalia a tractatibus. Mentio enim, quæ indicat nuptiarum commemorationem, id est, collocationem de futuris nuptiis, non facit sponsalia, sed repromissio; quamdiu ergo non adest

promissio ab vtraque parte facta, tamdiu adsunt meri tractatus, qui nullam adhuc producunt obligationem, vsque dum consensus in idem placitum, seu promissio vtriusque partis, accefferit; quam tamen promissionem duos separatos actus requirere, vnum, vbi mas feminae futuras promittit nuptias, illaque acceptat, alterum, vbi femina mari itidem acceptanti easdem repromittit, haud puto, sed ex promissione vnus & acceptatione alterius, cum hoc modo duorum in idem placitum adsit consensus, perfecta nasci sponsalia, certum est, vt hinc iure meritoque contrariam opinionem, quam fouet Sanchez. *de Matrim. l. 1. Disp. 5. dub. 2. n. 12* vt absurdam reiiciat Bruckner. *in Decif. Iur. Matrim. c. 1. n. 6.* Porro dicitur in definitione, mentio & repromissio *futurarum nuptiarum*, vt ita indigere differre sponsalia a nuptiis, tanquam antecedens & consequens: nam cum spondeant nuptias, sane non ipsae nuptiae, sed potius spes earundem, *per l. 6. de sponsal. dici* possunt: spes namque omnis est futuri boni secundum Philosophos. Vnde nec canonistae sponsalibus sanctitatem tribuere audent, sed tantum sacramentalia ea vocant, i. e. praevia ad ipsum matrimonii sacramentum. Petr. de Ledesma *de Matrim. q. 43. art. 1. fol. 96.* Nec etiam constitutionem aliquam, loquentem de vxore & marito, ad sponsamque applicant. Tiraquell. *de LL. Connub. gloss. 2. n. 21.*

*Natura
sponsalium
in consensu
consistit.*

§. V. Vt tamen haec accuratius intelligantur, sciendum est, totum negotium sponsaliorum consensu niti tam eorum, qui coniunguntur, quam quorum sunt in potestate, *l. 7. ff. 1. ff. eod.* in eo consistere naturam eorum, & inde quoque nasci obligationem. Quatenus scilicet consentiunt partes in praesens negotium, atque fidem dant, quod postea matrimonium consummare, & in coniugali confortio

98.

fortio viuere velint. Arrha enim, annulus, iuramentum & similia, maioris certitudinis causa adhibentur, & istis signis saltem exprimitur consensus sponsalitiuus, vt adeo Lancellottum *L. 1. Inst. tit. 10. §. 2.* sponsalia re, verbis, literis & consensu contrahi asserentem, terminis iuris ciuillis abuti, recte statuat Ziegler. *add. l.* Nec enim, vti contractus realis sine rei traditione; verbalis absque certis verborum conceptionibus; literalis sine interueniente literarum obligatione non perficitur: ita & sponsalia imperfecta dici poterunt absque interuentu annuli, literarum, vel verborum solennium.

§. VI. Cum vero & ipsum matrimonium solo consensu contrahi, nec ad eius perfectionem concubitus requiri, *in l. nuptias 30. ff. de R. I.* dicatur; videndum nunc, an ergo eodem consensu sponsalia & matrimonium simul contrahantur. Sed notum est, non omnes contractus, qui solo consensu in euntur, propterea eiusdem esse naturæ, ac plane coincidere, cum alias omnes contractus consensuales inuicem confunderentur. Talis itaque in quocunque negotio requiritur consensus, qualem natura cuiusuis exigit: ita in emtione requiritur consensus de re & pretio, in locatione de vsu & mercede &c. Hæc si ad præsens applicentur negotium, apparet, aliam esse sponsaliorum, aliam matrimonii naturam, hinc & distinctum esse consensum sponsalitiuum a consensu matrimoniali oportet: nam quemadmodum in vniuersum consensus de faciendo seu de facto futuro non est confundendus cum consensu de præfenti, qui cum facto ipso coniunctus: ita omnino ille consensus, qui in sponsalibus cernitur, non idem est, qui in nuptiis, & dum vxor ducitur, interuenit. Scilicet qui sponsalia contrahunt, non habent eam intentionem,

Consensus sponsalitiuus a matrimoniali est distinctus.

nem, quod ex nunc velint esse coniuges, & pro iis haberi, sed habent intentionem contrahendi sponsalia & differendi matrimonium ad aliud tempus. Quale ergo negotium, talis esse debet consensus; & ita in sponsalibus non est consensus matrimonialis, vti nec quando ipsum matrimonium contrahitur, hic est consensus sponsalitijs, sed tum ipsum matrimonium contrahitur, & iura diuina & humana communicantur. Atque hoc de iure Romano adeo verum est, vt sponsalibus nulla fiat coniunctio, sed coniunctionis tantum spes, cui tamen liberum renunciare. *l. i. C. b. t. Fr. Duaren. ad tit. sol. matrimon. pr.*

*Hinc differe
matrimoni-
um a sponsa-
libus multis
modis.*

§. VII. Videamus ergo, quomodo differant sponsalia a matrimonio, vt ita propria sponsaliorum natura eo accuratius cognosci possit. Differunt autem potissimum (1) vt antecedens & consequens, nam sponsalia, (vt constat ex §. 2. h. cap.) ideo maximam partem inventa sunt, vt gradibus ad matrimonium, negotium quippe perquam arduum, perueniatur, & hinc non solum in re discrimen, sed & in tempore interuallum inter sponsalia & nuptias esse, docet Hottomann. *l. isp. de sponsal. cap. 7. princ.* & idem confirmat D. Augustinus *in cau. institutum 39. caus. 27. qu. 2.* quamuis non vniuersim hoc obseruari tradat Nicol. Papa *in cap. 3. nostrates caus. 30. qu. 5.* Adde (2) quod sponsalia tantum fiant per promissionem futurarum nuptiarum, nuptiæ vero consummentur solenni stipulatione aliisque solennibus v. g. deductione in domum, benedictione sacerdotali, &c. B. Brunneimann. *ad l. 6. §. 7. ff. de R. N.* Quin & (3) sponsalia non tribuunt ius in corpus, sed se habent vt ius ad rem, ast ex nuptiis oritur ius fiendi duo in carnem vnam *Genes. II, 22.* in quo iure consistere differentiam specificam consensus sponsalitijs

litii & nuptialis, dum ille ius illud promittit, hic confert; vt afferit Schilt. *Inst. I. Can. L. II. Tom. II. §. 3.* Huic consequens est, vt nec (4) sponsa in potestate sponsi sit, nec (5) forum mariti eiusque dignitatem & priuilegia habeat *l. 32. ad municip.* nec etiam gentilitium sponsi nomen adsciscat. Quæ omnia in vxore aliter se habent. Bruckner. *Decis. Iur. Matr. C. 1. n. 42.* Porro (6) sponsus dotalium bonorum sponsæ nec dominium, nec vsumfructum habet, e contra ab onere alimentationis sponsæ immunis est, *arg. l. 3. ff. de Iur. dot.* cum maritus non tantum dotis dominus sit, sed & illius vsumfructum habeat, omniaque onera matrimonii subire obligatus sit. *l. 75. d. I. dot.* (7) Donatio inter sponsum & sponsam valet, *l. 32. ff. pen. de Donat. inter Vir. & vxor.* non inter coniuges. (8) In sponsalibus sufficit ætas, qua quis infantiam egressus est *l. 7. l. 9. b. t. c. 14. X. de desponsat. impub.* Nuptiæ nonnisi contrahuntur inter masculos puberes & feminas viri potentes, *pr. I. de Nupt.* (9) Sponsalia tantum iustitiam publicæ honestatis inducunt, secundum ius canon. Coruin. *I. Can. L. II. t. 13. §. 77.* Nuptiæ vero affinitatem, *c. pen. X. de eo, qui dux. in vx.* (10) Sponsalia intra annum luctus salua fama possunt celebrari, *l. 10. §. 2. de his, qui not. infam.* non nuptiæ. Denique (11) secundum praxin consistoriorum nostrorum, ait Bruckner. *n. 58.* inter sponsalia & matrimonia hæc differentia notabilis accessit, quod illa ex multo pluribus causis, quam hæc rescindi possint, & non tantum mutuo dissensu *cap. 2. X. b. t.* etiamsi iuramentum intercesserit; *Dec. consil. 68.* sed & quotiescunque post sponsalia contracta, inconueniens aliquod notabile, aut noua causa, talisque accedit casus, qui, si tempore sponsaliorum adfuisset, sponsus aut sponsa in matrimonium nunquam consensissent. *cap. Quemadmodum 25. de Iureiur. Consil. Te-*

B

bing.

F. 172

bing. 237. n. 46. p. 5. Plures differentias qui scire cupit, adeat Cypræum *de Sponsal. cap. 5. per tot.* Brucknerum *d. l. n. 33. & seqq.*

Dubia remouentur.

§. VIII. Hæc quamuis plana omnia & in aperto sint, non tamen desunt, qui hanc sententiam impugnare contendant, quos inter præcipuus est Carpzou. *Iurisprud. Confist. L. II. def. 17.* Qui error inde prouenit, quod vel inter consensum sponsaliticium & nuptialem haud distinguant, vel omnes differentias inter sponsalia & matrimonium tollant, seducti aut textibus iuris canon. aut aliis rationibus minus concludentibus. Sunt vero rationes eorum hæ: (1) quod matrimonium solo consensu contrahatur, iam vero illum consensum adesse in sponsalibus, ergo etiam adesse matrimonium: (2) si contractus fiat sub conditione, & sic in futurum, ea existente, perfici illum absque alio consensu, quod idem asserendum de contractu matrimonii. (3) Sponsam non tantum iure diuino, uti *Marrb. I, 24.* sed & iure canon. *per cap. coniuges 6. X. de Sponsal.* atque tandem ciuili, *l. si sponsa 74. ff. de Iur. dot.* vocari uxorem; hinc & (4) iura in vno loquentia, locum etiam in altero obtinere; quo potissimum illud referunt, quod in sponsum dicatur committi adulterium, *Deut. XXII, 24.* Verum facilis ad hæc dubia erit responsio. Nam (1) non nego, consensum facere matrimonium, (si morum simplicitatem spectes, aliud tamen erit de iure Romano, vid. *Illustr. Dn. Stryk. de Diff. Sponsal. Sect. I. §. 11.*) at quid inde, erit ille consensus matrimonialis, communicationem humani diuinique iuris pro scopo habens, non sponsaliticus, quippe contrahendas demum nuptias respiciens, *conf. §. 6. b. cap.* Ratio (2) quæ est glossatoris ad LL. Longobardicas apud Schilt. *d. Exerc. §. 3.* itidem confundit consensum sponsalibus proprium, cum

98.

cum eo qui ipsum concernit matrimonium. Scilicet sponsalia si sub conditione facta, ea existente, perficiuntur absque alio consensu *sponsalizio*, hactenus suspenso. Non autem sequitur, ergo in nuptiis non accedit alius & nouus consensus. (3) Sponsa vocatur quidem vxor, quia vt vxor fiat, sponsalia ineuntur, ergo ratione obligationis ad cohabitationem futuram vxor vocari potest, inde tamen non est vxor; cingendus ergo hic habetur pro cincto, vid. omnino *Can. 12. caus. 27. quest. 2.* ibi: *Accipe Mariam coniugem tuam, &c. non quæ iam vxor erat, sed quæ vxor fieri debeat.* Nec est (4) vt Carpzov. *d. l. num. 8.* ideo per publica sponsalia matrimonium contrahi dicat, quod iura in vno loquentia, in altero quoque locum habeant; leges enim, quas affert, tantum ostendunt, in aliquibus, vbi est eadem, vel maior ratio, desponsatis eadem, quæ nuptis, iura dari: Nam communia quædam sunt iura & *κοινωνίαι* inter sponsam & vxorem, vt recte dixerit interpretes, *l. 60. βασιλικών*: sponsum in plerisque maritum imitari. *Cypr. cit. tr. cap. 5. §. 34. num. 1.* ita inter quas personas prohibita sunt nuptiæ, inter eas quoque prohibita censentur sponsalia, *l. 15. l. 16. h. r.* quia sponsalia via sunt ad nuptias: deinde in *l. 4. de fundo dor.* cautum est, vt sponso prohibita quoque sit alienatio fundi dotalis; nam plus iuris habere nequit sponsum in bonis sponsæ, ac maritus in bonis vxoris. Sic non tantum maritus vxori, sed & sponsum sponsæ iniuriam illatam vindicat, *l. 15. §. 24. de Iniur.* nec sponsa cogitur testimonium contra sponsum dicere, *l. 5. de Testib.* ob æquale amoris vinculum, quod æque desponsati atque coniugati sibi inuicem debent. Quod vero in specie in sponsum adulerium committi dicatur, inde est, quia fides semel, de futuro matrimonio data, intacta seruanda est, quam qui violat,

lat, rescindit vinculum matrimoniale, quod in spe fuit. Quam spem instar adulterii vindicauit Moses. vid. pluribus Dn. Praeses *de Reliq. Sacram. Cap. II.* vbi inter alia ostensum, quam manifesto sibi Carpzouius hic contradicat.

Quae sit sponsaliorum obligatio.

Iure Romano.

Moribus.

Hodie valide poena sponsalibus adijci potest.

§. IX. Ex perpensa ita natura sponsaliorum, & eorum a matrimonio differentiis, sua sponte fluit, illa omnia, vti saepius dictum, esse futurarum nuptiarum, & ex consensu omnem suam vim atque obligationem habere. Qui consensus, cum per superius dicta, Iure Romano per solennes sponsiones exprimeretur, actionem de sponso producebat, secundum ea, quae refert A. Gellius *lib. 4. N. A. c. 4.* vt si post consuetas stipulationes vxor non daretur, aut non duceretur, iudex ad id, quod interest, condemnaret reum. Quod si autem non per stipulationes solennes, sed nudo pacto fuerint contracta sponsalia, nulla oriebatur obligatio ad vim agendi, ita vt altera parte etiam inuita, liberum fuerit sponsalibus renunciare, & cum alio quouis matrimonium contrahere, *l. 1. C. de sponsal.* Sed nec poena vlla, quamuis promissa, eo nomine peti poterat, *l. 3. C. d. 1.* & solummodo arrha amittebatur, *l. Titio 134. de V. O.* si qua interuenisset. Postquam vero moribus omnia pacta deliberata vim obligandi pristinam acquisuerunt, nullum superest dubium, quin hodie ex sponsalibus, quibus fururas pacificimur nuptias, rite contractis, valida competat actio, ad consummandum matrimonium per solennes nuptias. Dedekenn. *Vol. 3. lib. 2. Sect. 12. per 101.* Inde & poenam committi, si qua interuenit, consequitur; quod absque ratione negat Cypraeus *d. 11. C. 8. §. 18.* Nam postquam licentia illa repudium mittendi cessauit, quae olim apud Romanos in vsu erat, *l. 2. C. de inutil. stipul.* etiam cessat effectus Iuris Romani, qui habetur in *l. 3. C. de sponsal.* Greeneweg. *de LL. abrog. ad l. fin. C. d. tit. n. 9.*

§. X.

§. X. Num vero ex hac actione præcise quis cogi possit ad matrimonii consummationem; an vero ad exemplum actionis de sponsu, olim apud Romanos vsitata, tantum ad interesse, nuptias non adimpleri, teneatur reus, altioris indaginis quæstio est. Certe ius Canon. non videtur esse huic actioni ad interesse contrarium, quamuis vltra penitentia ab ecclesia iniunctionem propter ruptam fidem expressis verbis non procedat, *c. 22. X. b. 2.* Contra Bruckner. aliique nostratum absolutam coactionem vrgent, & Iuris Canonici dispositionem in *c. 17. X. eod.* increpant, eo quod omnis contractus ab initio quidem fit voluntatis, sed ex post facto fiat necessitatis, *l. 5. C. de Obl. & Act.* Attamen cum non res sed factum hicin obligatione sit, ad quod regulariter neminem præcise cogendum esse volunt *per l. 68. l. 112. ff. de V. O.* & coactum matrimonium, vt verbis Brouweri vtar, *animi tormentum, perpetuus carcer, vagicos soleat habere exitus*; hinc vbi leuiore terrendi modi adhibiti, actorem eo, quod sibi interest, contentum esse, & partem refractariam multa arbitraria coerceri debere, iustum fore credo. Vtique si res adhuc sit integra; quod si vero accesserit defloratio desponsata, (ad quem casum tandem suam sententiam restringere videtur Brückner. *Cap. 1. num. 12.*) iam non amplius de sponsalibus consummandis, sed consummato matrimonio continuando quæstio est, siquidem, procedendo ad illum actum, qui non nisi coniugatis concessus, videntur a consensu sponsalicio processisse ad matrimonialem; hinc utique omnia remedia adhiberi possunt, vt obligationi stent desponsati. Atque ad hos terminos reducendos esse casus, quando in Consistoriis inuiti copulantur, docet Illustr. Dn. Stryk. *cit. tract. Sect. II. §. 7.*

Ad quid detur actio ex sponsalibus.

Nummutuo
dissensu a
sponsalibus
recedere in-
tegrum sit.

§. XI. Plane si desponsati mutuo consensu a sponsalibus iterum recedere velint, minus dubii est, quo minus fieri haud possit: nam cum nihil tam naturale sit, quam eo genere quidue dissoluere, quo colligatum est, per *l. 35. de R. I.* idem quoque in sponsalibus afferendum erit, indissolubilitas enim sponsalibus non contrahitur, sed contrahi promittitur, quam promissionem sibi remittere contrahentes posse, ipse asserit Pontifex in *c. 2. X. b. 2.* Dubia, quæ contra hanc doctrinam moueri solent, solide iam diluit Illustr. Dn. Stryk. *d. l. Sect. III. §. 24. seqq.* Vnicum addo, Schilterum *Exerc. 36. §. 11.* ad ductum Innocentii statuere, illam dissolutionem priuato ausu fieri non posse, sed coram iudice competente fieri debere. Quod quamuis admitti possit, ad eum finem, vt inquirat in causas dissolutionis, & num nulla spes sit, animos de nouo veniendi, atque vt publice iam de voluntate a sponsalibus recedentium constet, quæ publice forte inita fuere: Verum vana est ratio quam affert §. 12. vt iudex Dei vices hic gerat, ne in præiudicium diuinæ concurrentis voluntatis dissolutio fiat. Nam illud quidem indubitatum est, quemuis Christianum in quocunque negotio arduo feriis precibus voluntatem Dei exquirere debere, vt de eo in conscientia certus esse possit; sed quid hoc ad forum externum? quis Iudicem illum, siue ecclesiasticum tandem, siue secularem, vt oraculum in hac speciali causa, quæ in nudis conuentionum terminis substitit, constituit, vt de voluntate Dei responderet? scilicet vix notam papizantis euadit Schilterus, qui talia asserit, & ex verbis Guil. Brittoni, Poetæ Galli, Pontificiorum castris additi, probare intendit.

Per copulam
carnalem

§. XII. Illud adhuc addendum est, antequam Cap. h. concludam. Cum naturam sponsaliorum in consensu de

de matrimonio futuro consistere, probauerim, ex hoc ipso simul fluere, quod, si inter desponsatos ante matrimonii consummationem intercesserit concubitus, hoc ipso non maneant sponsalia, sed fiat matrimonium. Cum enim desponsati consentiunt in id, quod nonnisi in matrimonio permistum, videntur etiam consensum sponsalium in matrimonialem mutasse. Ex quo fundamento facili negotio decidi potest disputata illa quaestio, an liberi, post inita sponsalia procreati, si benedictio sacerdotalis forte ob mortem alterius desponsatorum accedere non potuerit, pro legitimis habendi? Quam quaestionem vtiq; affirmandam existimo, quod hic essentiale matrimonii adfit, & quidem tale, quod non modo ius civile, sed & ius canon. pro essentiali habet. Nec obstat, quod moribus & statutis copula sacerdotalis requiratur ad perfectionem matrimonii: Resp. hoc quidem desponsatis vitio vertendum esse, eosque puniri posse, sed nullo modo praerudicare debet liberis, adeo vt hi admittendi sint ad omnia iura liberorum, non tantum, quae iure civili, sed etiam quae iure statutorio ipsis competunt. vid. Struv. *Syn. Iur. feud. C. 9. apb. 3. n. 13.* & imprimis Dn. Harprecht. *Conf. Tubing. Vol. II. Conf. 25. per 102.*

*consensus
sponsalicius
transit in
matrimoni-
alem.*

CAPVT II.

De

Sponsalibus de praesenti & de futuro.

§. I.

EXposita natura sponsaliorum, & quae exinde fluat, obligatione, ordinis ratio exigit, vt de eorum prioribus diuisionibus agamus. Apparet autem ex supra dictis, sponsaliorum vnum duntaxat simplexque genus

Connexio.

001

genus esse, quotquot enim sunt sponsalia, futuras respiciunt nuptias, & evanescent, vbi matrimonio iunguntur coniuges: vnde tantum inter sese distingui deberent respectu modi & ordinis contrahendi diuersi. Sed placuit iuri canon. in alia omnia ire, & contra naturam sponsaliorum, distinguere inter sponsalia de praesenti & de futuro. Quam decantatam distinctionem penitius inspicere, animus est.

Quid sint sponsalia de praesenti, & de futuro.

§. II. Eam igitur cum non agnoscat ius civile, ex iure canonico definitio petenda erit. Vbi canonistae vulgo hanc tradunt, quod sponsalia de praesenti sint, quando per verba praesentis temporis quis testatur, se feminam illam in vxorem accipere, & vice versa; e. g. ego te accipio in meum: sponsalia vero de futuro, quando sibi inuicem futurum promittunt matrimonium, vtut alias verba sint obligatoria, ego te accipiam in vxorem, vel ego promitto tibi, me te ducturum in vxorem. vid. Thom. Sanchez. *Tract. de S. Matrim. Sacram. Lib. I. Diss. 18 n. 6 seqq.* Has autem loquendi formulas, accipio, accipiam vxorem maritumue, latinam linguam non sapere, sed ex Gothica barbarie in Romanum irrepsisse sermonem, suspicatur Cypraeus *d. xv. L. I. C. 4. ff. 5.* Etenim Romanis accipere in vxorem, domum ducere significauit, vti constat ex *L. 6 ff. de R. N.* hinc inuita certe linguae latinae elegantia ad constituenda sponsalia praefata vocabula applicata.

Explicantur definitiones.

§. III. Sed missis vocabulis, ad ipsius iuris pontificii sensum progrediendum. Patet autem ex allatis definitionibus, ad verba quidem respicere canonistas, in describendis sponsalibus de praesenti: at vero negandum non est, solum sonum verborum ab iis non attendi; vti inter alia constat ex verbis *cap. 31. X. b. 2. ibi: vel alia verba consensum exprimentia de praesenti.* Et hinc sponsalia de futuro

turo etiam per verba presentis temporis exprimi posse. Quare hic omnino distinguendum inter consensum presentem in nuptias, & consensum presentem in sponsalia. Id quod exemplo; accipio te in uxorem, & accipio te in sponsam, egregie illustrat Dn. Stryk. *d. tr. Sect. 1. §. 20.* Vnde & Ziegler. *ad Lancell. L. II. r. 10. §. 17.* sponsalia de presenti ulterius ita declarat, quod talia sint, quando partes mutua pactione categorice de coniugio in presenti paciscuntur, h. e. quando ipse coniugii contractus categorice pura pactione in presenti celebratur, ea intentione, vt absolute matrimonium ineatur. Cui consequens est, vt sponsalia demum de futuro, mentio sint atque repromissio futurarum nuptiarum, adeoque ipsa illa, quæ Cap. I. vera sponsalia esse probauimus.

§. IV. Autorem huius distinctionis Alexandrum III. Papam fuisse, colligunt *ex cap. 3. X. de sponsa duorum.* Qui sedit ann. Christ. 1159. & hunc deinde secuti sunt Urbanus III. *in cap. ult. de Coniug. leprof.* Innocentius III. *in cap. 22. de Sponsal.* & Gregor. IX. *cap. pen. b. r.* expressè distinguentes inter verba de presenti & de futuro. Add. Cypr. *d. tr. Cap. 4. §. 3. n. 3.* Quamuis quod Alexandrum III. attinet, illum non tam distinctionem inuenisse, quam potius sponsalibus de presenti, vim præ matrimonio copula sacerdotali vel carnali consummato, vindicasse videatur: loquitur enim de consensu interposito de presenti, tanquam de re nota, vt docent verba textus: mutuo consensu *verbis consuetis* expressè recipiat. Quin & verba cap. finalia: *Quamuis aliter a quibusdam prædecessoribus nostris sit aliquando iudicatum:* ostendunt, distinctionem prædictam iam fuisse cognitam, sed non semper iuxta eam pronunciatum. Controuersia enim tum temporis erat, num matrimonium ratum (ita vocant sponsalia de presenti, add.

*De Autore
huius distinctionis.*

C

Lancell.

Lancell. *Inf. I. L. II. Tit. XII. ff. u.*) dissoluetur per matrimonium consummatum. Vnde in Anglia, Mutinæ, & aliis prouincijs, temporibus Alexandri III. inualuerat, vt matrimonium ratum dissolueretur per secundum consummatum, ex graui ratione, quod sacramentum consummatum validius obligare debeat quam initiatum: sed contrariam sententiam introduxit atque stabiliiuit Alexander III. *in d. rexr.* Plenius dicta probante Gonzal. *in d. c. 3. de spons. duor.* Quicquid autem sit de vero autore, illud tamen certum est, non multo ante Alexandr. III. distinctionem illam introductam: cum in Decreto Gratiani, quod anno 1151. prodiit, nulla eius vestigia deprehendantur. Nam quod de fide pactiois & consensus ex *can. vlt. caus. 27. qu. 2.* vulgo circumfertur, & ad sponsalia de futuro & de presenti applicatur, id valde obscurum est, & sublestæ fidei, cum in libris Augustini, cui ille textus tribuitur, nihil ea de re reperiri fateantur Anton. Augustinus & Cuiacius.

Quanam
fuerit ratio
instituti.

§. V. Rationem iuris illius, nouiter constituti, haud ineptam tradit Beza *de repud. & diuort. pag. 6. in fin. & 7.* Dicit enim, cum animaduersum esset, nonnullos ex Christianorum numero Romanam illam libertatem, (de qua Cap. I. dictum) in repudijs mittendis amplecti, & flocci pendere constituta sponsalia, cum tamen summa religio deberet esse homini Christiano, datam fidem fallere, præsertim in promittendo matrimonio, cuius se auctorem DEVS profiteretur, commodius visum fuisse, constituere, vt per verba de presenti contractis sponsalibus pura & præsens contrahe-
retur matrimonii obligatio, adeoque de iure matrimonium ipsum esset, quamuis non de facto, vt loquuntur, nisi coitus & cohabitatio accederet. Per verba autem
de

de futuro constituta sponsalia, vt nudæ pollicitationes æstimarentur, a quibus recedere, mutata voluntate semper contrahentibus integrum esset: quamvis grauem etiam in ecclesia reprehensionem mereantur, qui mutatae voluntatis idoneam rationem non adferrent. Atque huic rationi etiam succurrit, quod breui ante Hierarchiam Alexandri III., qui instaurator huius instituti commemoratur, Ius Romanum iterum florere incepit, postquam anno Christi 1135. tempore Lotharii Imperatoris, Pandectæ Florentinæ in expeditione Neapolitana, Amalfi inuenta fuerant, & deinde ab Irnerio Icto doctrinæ, in illis contentæ, per integram Italiam propalata. Quas inter & illa erat de sponsalibus, cum tantum nuptiarum spes dicerentur, *l. 6. ff. de sponsal.* quæ per se incerta est, pro lubitu recedi posse; *add. l. 10. ff. eod.* cui sese per indirectum opposuere Pontifices, per modum cautelæ, in sponsalibus consensum matrimonialem requirentes: vbi vero hic consensus de præsentis deesset, præcisè coactionem ad consummandum matrimonium non adhibentes, iniuncta tantum propter fidem ruptam poenitentia, *cap. 22. X. de sponsal.* Quem in modum etiam poenitendi licentiam, quam *in l. 1. C. b. 2.* Diocletianus & Maximianus permittunt, restrinxerunt Patres concilii verustissimi, Eliberri h. e. Granatæ iam A. Chr. 305. celebrati, cuius canon. LIV. ita sonat: *si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennii tempore abstineant se a communionem. Si tamen iidem sponsus, vel sponsa, in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusari erunt parentes, &c.* vid. Schilt. *ad ff. Exerc. XXXVI. §. 10.*

§. VI. Posita hac ratione, manifesti quoque erunt effectus, quos ius canon. sponsalibus de futuro & de præsentis attribuire solet: quorum potiores sunt, (1) quod

*ram de fu-
turo.*

*Et de præ-
senti.*

*Eorum diffe-
rentia a nu-
ptiis.*

sponsalia de futuro, quia spes certa sunt nuptiarum, inducant iustitiam publicæ honestatis, vt dissolutis licet sponsalibus, consanguinei sponsi, cum sponsa matrimonium contrahere non possint, & vice versa *c. sponsam. 8. b. 2.* (2) quod regulariter obligent ad consummandum matrimonium, & in subsidium ad subeundam canonicam distractionem, *cap. 10. X. de sponsal.* Econtra præter istos effectus, sponsalia de præsentis nexum indissolubilitatis nanciscuntur, vt non aliis de causis, quam ipsum matrimonium, dissolui possint (excepto casu *in cap. 2. X. de Conuers. Coniug.*) Nam cum vinculum coniugale continent, initium sunt veri coniugii, adeoque secundum principia canonistarum sacramentum initiatum, *c. 2. sufficit,* *27. quæst. 2.* quod dissoluere nefas esset. Dicuntur tamen dicta sponsalia de præsentis, solummodo matrimonium ratum, & de iure contractum; non autem matrimonium legitimum seu de facto initum. Desunt enim solennitates canonicæ, i. e. inuocatio nominis diuini & *τελελογία*, quæ ad matrimonium perficiendum necessaria, ad ecclesiæ consensum declarandum, *can. 1. caus. 30. quæst. 5.* Et hinc quoad obligandi vim quidem cum nuptiis conueniunt sponsalia de præsentis, vt desponsati aliis nubere nequeant; sed quoad consummationem a nuptiis differunt, etiam iure Pontificio. Ita vt ob deficientem solennem traditionem, sponsa de præsentis pro vxore non habeatur, nisi κατ' ἐπίστα, (vti loquitur Gratianus *in can. sic quispe, caus. 22. qu. 2.*) nec aliis iuribus, quam sponsa de futuro fruatur; & si cum ea concumbat sponsus, ambo impingant in canones, desponsationem clandestinam interdicentes: quamuis liberi ideo non sint illegitimi *arg. cap. 3. X. de clandest. desponsat. vid. Cap. I. §. XII.* Add. Rittershus. *de different. iur. ciu. & can. Lib. I. cap. I.* & ab eo cita-
tus

tus Iac. Cuiac. *in Recit. Decret. ad Rubr. de sponsal. & matrimon.*

§. VII. Differentiæ itaque inter sponsalia de præ- *Differentia*
senti & de futuro, ex diuerso obligandi modo tantum *inter sponsa-*
sumendæ: quarum quatuor sequentes affert Beult. *lia de præ-*
Sponsal. c. X. (1) Sicut sponsalia de futuro possunt *senti & de*
contrahi, ita etiam dissensu dissolui, *cap. 2. X. de Spon-*
sal. Add. c. 1. §. XI. At in sponsalibus de præsentī pœni- *futuro.*
tentiæ locus non est. Panorm. *in cap. super eod. de Condit.*
appos. (2) Sponsalia de futuro soluuntur iure canon. per
sponsalia sequentia de præsentī, *cap. sicut ex literis, 22. de*
Sponsal. Sed sponsalia gemina de præsentī si contrahta
sint, priora præcedunt, licet ad posteriora accesserit con-
cubitus, *cap. fin. X. de sponsal. duor.* (3) Sponsalia de futu-
ro soluuntur, quando est tempus certum appositum;
non vero sponsalia de præsentī *c. 22. cit. viz.* (4) Illa solu-
untur per infirmitatem superuenientem, *c. f. de Coniug.*
leprof. non tamen hæc, nisi dolus interuenerit. Vtraque
tamen dissoluuntur, subsecuta fornicatione, *cap. 25. X. de*
Iureiur.

§. VIII. His ita, quantum satis, enucleatis, digito *Notantur*
faltim communes aliquot, circa Iuris Pontificii hac in *aliquot Dd.*
parte explicationem, occurrentes errores attingendi. I- *opiniones*
taque (I.) non admittendum est, Pontifices ex solo sono *circa hanc*
verborum præsentis vel futuri temporis deducere suam *doctrinam.*
distinctionem sponsaliorum, quod refutatum *supr. b. Cap.*
§. II. Ex quo errore in (II.) incidit Cypr. *de sponsal. Cap.*
IV. §. 4. num. 2. dum omnia sponsalia, etiam vera & pro-
pria, de præsentī esse ait, ideo quod verbis præsentis tem-
poris concipiuntur, v. g. do, despondeo; quasi vero sen-
sus hic non esset de futuro, scil. contrahendo matrimo-
nio. Deinde (III.) errant, qui Iure Pontificio sponsalia

de futuro nudos esse tractatus putant, in quam sententiam inclinare videtur Carpzov. *Jurisprud. Eccles. Lib. II. Dec. 18. num. 6.* Tot præclaros enim effectus producere non possent, quos recensui *f. VI. pr. b. C.* cum nudi tractatus nullam producere valeant obligationem. Nec etiam (IV.) parochum ad validitatem sponsaliorum de præsentem necessarium esse, dici potest, cum in nullo textu eius mentio fiat, & diserte Alexander III. *in cap. 6. collect. 1. rir. de Sponsal.* sacerdotem non requirat, verbis: *etiamsi non intercesserit illa solemnitas*; quam solemnitatem omissam paulo supra ita exprimit: *nullo sacerdote præsentem, nec adhibita solemnitate, quam solet Anglicana ecclesia exhibere.* Unde confitetur Bellarminus, ipsos coniuges esse proprios huius sacramenti ministros, & formam eius in verbis, mutuum consensum exprimentibus, consistere. *Illustr. Dn. Stryk. in Diff. Sponsal. Sect. III. f. 17.* Denique (V.) notari meretur Speckhan. qui *cent. 2. class. 2. Qu. 3. n. 3. 4. & 6.* nuptias etiam quoad consummationem cum sponsalibus de præsentem coincidere, adeo ut inter ius civile & canonicum hæc in re nullum sit discrimen, existimat. Id quod perperam asseri, probavi in *f. VI. b. cap. in fin.*

Reiicitur explicata distinetio.

§. IX. Planior iam ad reliqua erit progressus, excusso aliquanto fufius sensu Iuris Canonici. Hinc ante omnia, num valido fundamento institutum Pontificum nitatur, & an in praxin deduci possit, dispiciendum censeo. Sed neutrum affirmare possum. Fundamento sane omni destituitur, (1) quia duo negotia diuersa, matrimonii sponsionem, ipsumque matrimonium, seu consensum sponsaliticum atque matrimoniale confundit, & utrumque eodem temporis puncto absoluit, quod certe contra matrimonii dignitatem, & ecclesie ordinationem est, quæ exigit, ut sponsalia nuptias antecedant, sintque primus

primus ad eas gradus ob varias rationes, quas tetigi *in §. 2. c. l.* (2) Quia in hancce doctrinam immisceretur peruersus ille, & a nostratibus toties refutatus, conceptus sacramenti, in quo vnica nexus illius indissolubilis, qui adesse debet in sponsalibus de præsentī, ratio ponitur, & propterea etiam sponsalibus de futuro, licet validam ex pacto producant obligationem, a Pontificibus immerito præferuntur. Sed nec commode in praxin deduci potest, cum verba, consensum sponsalitiū & matrimonialē exprimentia, nisi ipso tempore hæc negotia separantur, a vulgo hominum sæpe confundantur, genio linguæ nonnunquam ambiguitates sermonum inuolvente, quod argumentum maxime mouit B. Lutherum, vt huic distinctioni dicas scriberet in Libello *von Ehe-Sachen*. Inde enim nata disputatio; quid in dubio præsumendum, num magis matrimonium, quam sponsalia inire voluerint partes? Clamant vno ore canonistæ ex *cap. 7. b.* & eos secutus Carpzouius, *L. II. Def. 17. n. 10.* matrimonium, tanquam perfectius, esse præsumendum. Sed cum in interpretatione id sequendum, quod plerumque fit, *l. 10. C. de prob.* & quod conuenit substratæ materiæ; certe ex intentione contrahentium pro sponsalibus potius præsumendum, quippe quæ nuptias semper præcedunt. Add. Beust. *rr. de Sponsal. c. 8. & seq.*

§. X. Nec est, vt obiiciant, Pontificem hoc remedio obuiam iuisse mittendorum repudiorum nimiam leuitati. Nam huic dubio optime occurrit Brouwer. *d. 17. L. I. C. 2. n. 9.* rectius fecisse Pontifices, si veris sponsalibus, legitimorum contractuum vim, compellendi inuitos, adscripsissent, infamia notassent, qui binas sponsas simul haberet, & spem matrimonii violatam quasi adulterium perpetratum, ex iuris diuini & Romani dictamine seueriori

pœna

Ratio Pontificis impulsiva diluitur.

pcena vindicassent, neque repudia permisissent, nisi fonticam & iustam ob causam. Hac enim ratione totum, quod respexerunt, consecuti fuissent, nec necesse fuisset, conturbare sponsaliorum naturam, eorumque conventionem, quam de presenti dicunt, confundere cum matrimonii contractu; atque veris sponsalibus efficacem obligationem, naturali & diuino iure firmissimam, negare.

Cautelam illam Pontificis, nobis inutilem & non applicabilem esse, ostenditur.

§. XI. Quæ cum omnia fere hodie ita se habeant, dum pœnitendi licentia procul remota, valida pacto sponsalicio obligatio, postliminio quasi quaesita est, vid. *cap. I. §. 9. in fin.* hinc sua sponte fluit, cautelam peruersam pontificum, per sponsalia de presenti mundo obrusam, prorsus nobis non esse necessariam, ad constringendum validius sponsaliorum vinculum. Imo potius praxi confistoriorum nostrorum aduersatur, nec ad casus obueniens applicari potest; quia restituta sponsaliorum natura, illa omnia de futuro sunt matrimonio ineundo, nec quisquam sponsalia initurus, de matrimonio ineundo cogitat, id quod communia quoque vocabula, quibus in vernacula ad exprimenda sponsalia utimur, v. g. *das Ehe-Verlöbniß, das Versprechen*, satis denotant, nam dum sponsionis atque promissionis matrimonii mentionem facimus, matrimonium in presenti contrahi negamus. Atque hinc merito fides habenda est Brucknero *d. rr. Cap. I. num. 3.* vbi dicit, se per aliquot annos in duobus diuersis confistoriis versatum esse, & tamen certo asserere posse, nullum omnino usum istius distinctionis se deprehendisse. Sed instas: si vero casus contingeret, vt præ nimio amore, ipsum matrimonii contractum, per verba de presenti, desponsandi celebrarent, tunc sane adessent sponsalia de presenti, & locus esse posset decisioni iuris pontificii. Regero: non præcise ad verba, sed ad intentionem loquer-

loquentium respiciendum, & cum hæc legibus conformis esse præsumatur, leges vero diuersa negotia, aliud sponsaliorum, aliud nuptiarum, constituerint; hinc nihilominus de sponsalibus cogitasse dicendum, verbis de præfenti ideo tantum adhibitis, vt perpensam voluntatem, sese nuptiis breui coniungendi, serio indicarent. Et cum nulla iurium communicatio adhuc facta sit, ad minimum in foro externo ille contractus nullos effectus producat, sed ex iustis causis æque ac sponsalia, Sacramenti nexu apud nos non agnito, dissolui poterit.

§. XII. Non immerito ergo miror cum Brucknero, distinctionem illam adhuc a multis, non tantum Theologis, sed & Iuris nostrarum partium, hinc inde adhiberi & defendi, ita vt & in euangelicorum consistoriis hucusque in æstimando sponsaliorum nexu utramque paginam effecerit, testante Illustr. Dn. Stryk. *d. tr. Sect. I. §. 18.* Et, si omnes Dd. in eadem explicanda, genuinum iuris canon. sensum secuti fuissent, certe res bene cessisset: ita enim textus, de sponsalibus de præfenti loquentes, non aliter, quam ad ipsum matrimonium applicassent. Sed a iure Canon. recedendo, illis contigit, iuxta illud Poëta:

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charibidem.

Nam dum ius pontificium strenue carpunt, quod verborum sono absque ratione in definiendis sponsalibus de præfenti & de futuro inhæreat; alio modo explicacionem ineuntes, sponsalia nostra pura, pro illis, quæ de præfenti dicuntur, acceperunt: sponsalia vero, vbi consensus adest conditionatus, vel ob defectum iustæ ætatis, veluti in impuberibus, vel quod expresse in certum euentum consensus suspendatur) sponsalia de futuro appellarunt. Lauterbach. *ad tit. ff. de Sponsal. conf. Gerhard. Loc. de Coniug.*

D

§. 130.

*Qua ratione
a nostratibus
distinctio
Sponsalio-
rum reiecta,
explicetur.*

§. 130. Et cum B. Lutherus, quem autorem huius explanationis faciunt, decidere nollet, num pura sponsalia (de præsentis,) conditionatis (de futuro,) quamuis postea extiterit conditio, præferri deberent; Icti hanc suam messem credentes, improvide iuris canon. decisionem ubique explicarunt. Ex quo magnæ confusiones ortæ. Exemplo potest esse *Cap. 2. X de Sponsal.* quod quam perperam a nostris applicetur, pluribus demonstravit Dn. Stryk. *d. tr. Proæm. add. §. XVI. b. c.*

Reiicitur ista explicatio.

§. XIII. Quin & ipsa allata explicatio, variis ex causis reiicienda, & quidem (1) quia confundit distinguenda: sponsalia iam efficiunt, vt hinc superfluum sit, aliis nominibus eadem insigniri, & entia præter necessitatem multiplicare. (2) Quia vitiosa: nam si verba de præsentis & de futuro, hic accipiantur, de consensu matrimoniali, qui vel præsens sit vel futurus: sponsalia pura non possunt dici de præsentis, quia omnia sunt de futuro matrimonio. Quodsi vero verba illa capiantur de consensu sponsalicio præsentis vel futuro, vt reuera sit; pura sponsalia quidem erunt de præsentis, at conditionata non erunt de futuro: vtut enim in his nondum adsit obligatio ad consummandum matrimonium, est tamen præsens obligatio ad expectandum conditionis euentum, ergo adsunt in præsentis sponsalia, vtut sint conditionata, neutri tamen parti pendente conditione ab iis recedere licet.

Commodior additur.

§. XIV. Meliori multo iure dici possent sponsalia de præsentis, vbi adest præsens consensus sponsalitiæ, & præsens obligatio: sponsalia de futuro, vbi deficit iste consensus, & tantum futurus inducitur nexus ad ineunda sponsalia, v. g. his verbis: tecum sponsalia contraham, si aliquando matrimonium inurus sim. Ita enim priori casu sponsalia vere contrahuntur; posteriori casu tantum promit-

promittuntur in futurum; & id operantur, vt ad sponsalia quidem ineunda cogi nequeam, attamen cum alia femina contrahere ea non possim, cum ex pacto, priori puellæ ius quæsitum sit, vt impedire qualibet sponsalia valeat, quæ non cum ipsâ ineuntur, in quo differunt a nudis tractatibus. Add. Illustr. Dn. Stryk. *cit. tr. Sect. I. ff. 25. § 27.* Merito tamen abstinco a verbis istis, de præsentî & de futuro; & malo hoc posterius negotium, genuino vocabulo, cum Brouero, appellare *sponsalium-sponsiones*, quæ sunt de contrahendis sponsalibus conuentio, Id. *d. tr. C. II. n. 1. seqq.* Nam cum dicta vocabula nullum præbeant vsûm, cautela est, vt potius omittantur; & ita occasio euitetur, in varia dubia & confusiones lectorem inducendi, ideo quod alio sensû hæc verba in iure pontificio soleant accipi.

§. XV. Quibus ita præmissis, nunc progredendum ad examen potiorum decisionum papalium, quæ fundantur in distinctione sponsaliorum de præsentî & de futuro, quatenus veræ sponsalium naturæ conueniant, nec ne. Et deinde attendendum, quinam exinde nostratum errores in praxin introducti sint. Quoad prius, occurrit statim quæstio, num sponsalia de futuro (i. e. vera sponsalia) soluantur semper per sponsalia subsequen-
tia de præsentî, (i. e. ipsum matrimonii contractum.) Id quod in *c. secur. 22. X. b. 2.* affirmatur, addunt canonistæ rationem, ex sacramenti interuentu petitam, quod omnino iuxta eos dissolutionem non admittit, *cap. 1. X. de sponsa duor.* Sed hæc ipsa ratio ostendit, totam decisionem apud nos esse inuertendam: sublato enim vinculo sacramenti, sequitur, fidem primo datam esse seruandam, & pactum posterius rescindi per prius; quippe non est in potestate sponsi, suo factio illicito, dum scilicet immemor

*Examinan-
tur Deciso-
nes Pontifi-
cum.*

fidei, priori sponsæ datæ, contra diuina humanaque iura, cum alia femina sponsalia contrahit, eademque copula sacerdotali vel carnali consummat, se a validissimo priorum sponsaliorum nexu liberare, & ita priorem sponsam eludere: atque hinc sponsâ priori vrgente dissolutionem posteriorum, pro ipsâ pronunciatum fuisse, testatur Ill. Dn. Stryk. *ad Brunemann. Ius Eccles. Lib. II. Cap. XVI. §. 8.* vid. Berlich. *P. 4. Conclus. 25. n. 67.* Equidem solet communiter *L. Quoties 15. C. de R. V.* obiici vbi dicitur, si res vni vendita & alteri tradita, quod possessor sit potior. Idem ergo putant dissentientes locum habere debere in sponsalibus, cum plane eadem ratio vtroque casu adfit. Ast si non ad verba tantum sed & ad rationem legum respiciendum, diuersa plane vtriusque ratio est; cur enim possessor rei vendita est potior? quia primus emptor nullum adhuc ius in ipsâ re habet; sed in sponsalibus plane contrarium obtinet; ibi enim per sponsalia ipsa obligatur persona, vt vnus in personam alterius iam ius aliquod habeat, ac proinde posteriori possessori semper preferatur. Interim illimitatam coactionem nec hoc casu locum habere existimo; nam si quis inuitus præcise cogendus non est, ad consummanda sponsalia, licet nullum matrimonium postea contractum adfit; vid. *Cap. I. §. 10.* multo minus quis inuitus ad posterius matrimonium deferendum adigendus, aut vxori, & ipsi inuitæ, eripendus, & sponsæ priori addicendus est: sed ei quodammodo liberum esse debet, a quamam sese oblatione eius, quod interest, liberare velit. Maxime si secunda nupta, fuerit cognita, nec doli conscia: sic enim re non amplius integra, vix iniquitate careret, si per matrimonii dissolutionem penam pati deberet, quam non meruit, contra *L. sancimus C. de pen.* quem in modum etiam corrigi Beuff.

de

de sponsal. C. 10. n. 12. ius pontificium, ex geminis sponsalibus de præsentis priora indistincte præferens in c. fin. X. de spons. duor. Reliquas decisiones Pontificum, v. g. quod a sponsalibus de futuro mutuo dissensu recedere permittant in c. 2. X. de sponsal. sponsalia de præsentis sub conditione contrahi posse negent c. 1. X. de cond. appof. & c. quas videre est in §. VII b. C. conf. C. III. §. II nullum inconueniens in se habent, si modo per sponsalia de futuro, vera sponsalia, per sponsalia de præsentis ipsum matrimonium, quod indissolubilitatem etiam apud nos operatur, intelligamus.

§. XVI. Ex dictis iam facile patet vnde veniat quod multi ex nostris, plures circa hanc materiam foueant errores, quam ipsi canonistæ, quorum principia adhuc aliquo modo coherent. Dum enim nostri non tantum sponsalia vera, ipsis de præsentis dicta, indissolubilia dicunt; pura semper conditionatis præferenda esse, volunt; atque in genere conclusiones ex iure canon. quæ de sponsalibus de præsentis loquuntur, suis de præsentis, quæ tamen sunt de futuro, & istas, quæ sponsalia de futuro respiciunt, suis de futuro, i. e. conditionatis, applicant: non possunt non, opiniones fouere, a genuina sponsaliorum natura omni modo desectentes. Contra qui, quæ diximus, recte considerabit, facile omnes errores euitabit. Plura hic speciatim adferri possent: cum vero omnia in hac materia ex illis principiis iudicari possint, plura non adiicio.

Causa variorum errorum inter Dd. nostros.

CAPVT III.

De Sponsalibus puris & conditionatis.

§. I.

CVM itaque sponsalia pura & conditionata, a sponsalibus de præsentis & de futuro distincta sint, per iam

Quid sint sponsalia pu- tradi-

*ra & condi-
tionata.*

tradita; nunc de illis in specie dicendum est. Sunt autem sponsalia pura, quæ puro & simplici contrahentium consensu inita sunt: conditionata vero, ubi consensus est sub conditione suspensus. Atque hoc omnino fieri posse, ut sponsalibus conditiones addantur, ideo, quod totum hoc negotium ex consensu contrahentium dependeat, adeoque liberum quoque ipsis sit, eundem vel pure vel sub conditione interponere, contra Franc. Hotmanum, optime demonstravit Brouwerus, *de sponsal. c. 21. n. 2.* ita enim Hotmanus infert: promissionem conditionalem suspendere obligationem, incertumque relinquere, vtrum res debeatur vel non, *l. 64. D. de O. V.* at sponsalia iure diuino obligationem parere, ut sine adulterii crimine sponsa alii nubere haud possit; per consequens sponsalia non admittere conditionem: sed non attendit, pure tantum sponsalia contracta parere obligationem iure diuino; sub conditione autem contracta, obligationem suspendere, & committi tum demum stipulationem, cum conditio existit, scilicet ex natura rei. Interim hoc non obstante, adulterii rea esse sponsa potest, quæ pendente conditione, si ea modo postea existat, pudorem suum alteri prosternit, *arg. l. 64. ff. de V. O.*

*Que in iure
canon. singu-
laria occur-
ram circa
hanc doctri-
nam.*

§. II. Ut autem inoffenso pede in hac materia procedere possim, primo omnium quædam singularia hic de iure canonico adducam, ut textus, de sponsalibus conditionatis loquentes, melius intelligi, & omnis confusio euitari possit, quæ ex peruersa eorum applicatione in nostra fora introducta. Sciendum itaque, & his casibus Pontifices adhibere distinctionem sponsaliorum de præfenti & de futuro. Quod si his de futuro adiciatur conditio, nihil vel a iure naturæ, vel a iure ciuili, diuersum statuunt; *cap. 3. & 5. X. de cond. appof.* hinc de his nunc non
labo-

laborandum. Si sponsalibus de præfenti adiciatur, tum regulariter omnem conditionem pro non adiecta habent, siue sit honesta & possibilis, vt in *cap. 1. b.* siue turpis, & quæ cum hac pari passu ambulat, impossibilis, *cap. ult. eod.* Nam cum in sponsalibus de præfenti, consensus matrimonialis de præfenti interponatur, & ita ipsum contrahatur matrimonium; sequitur ex natura rei, omnem conditionem iis adiectam, esse resolutiuam, cum, qui verbis præfentibus contrahit, si reuera animum, sese in præfenti obligandi habet, actum conditione suspendere nequeat, nisi velit contraria. Atqui vero sponsalia de præfenti, siue matrimonium, tale quid non sunt, quod si semel firmum sit, postmodum vlla ratione dissolui possit, ob perpetuam durationem, quam ex lege diuina habet, quod secus est in aliis contractibus. Ergo prono exinde fluit alueo, omnem conditionem, eo quod semper sit resolutiuam, matrimonio adiectam, effectu suo destitui, atque ita pro non adiecta haberi, ne contractum semel coniugium, ob incertum conditionis exitum, in periculo sit, vt aliquando ea existente, resoluatur: vnde apponens matrimonio de præfenti talem conditionem, tantum intelligit exigere obligationem, non vero ea non adimpleta consensum subtrahere, quem de præfenti præbuit. Cuiac. *Recit. in Decret. c. 1. X. b. 1.* vid. Gonzal. *ad cap. 1. X. eod.*

§. III. Caue tamen, ne ex solo verborum sono consensum de præfenti aestimes, cum propter aliquod adiunctum, consensus de præfenti in consensum de futuro mutari possit, vt si quis dicat, accipio te in vxorem, si antea parentes mei consenserint, erit enim hic consensus de futuro, propter voculam alternantem. Sanchez. *de Matrim Disp. 18. n. 11.* Ad quem casum restringo verba final. *cap. 3. X. b. 1.* huiusmodi consensus nequaquam de præfenti habendus,

*Quenam
conditio pro:
prie sit reso-
lutiuam.*

bendus, licet per verba de presenti evidentiuz exprimatuz, qui in alieno arbitrio non habito, sed habendo consistit. Quin imo nota characteristica conditionis resolutiuz est, vt quoad existentiam, negotium, cui accedit, sequatur, & non nisi, contracto eo, adimpleri possit, qualia exempla refert Gregor. IX. *in cit. cap. vlt.* Vnde si conditio aliqua consensui de presenti addatur, quæ ante nuptiarum consummationem adimplenda, eo ipso consensus de presenti, vim consensus de futuro accipit, & sic abusiue verba de presenti eo casu adhibentur, cum proprie tantum desponsationi ista conditio addi potuisset, vt inde non matrimonium, sed sponsalia celebrata censeantur. Quod nouum non esse, vt consensus, qui non est sufficiens ad matrimonium, inducat sponsalia, probauit Gonzal. *ad cap. fin. de desponsat. impub.*

Quid si conditio turpis, substantiam matrimonii infringens, adiecta sit.

§. IV. Dixi autem §. II. *regulariter* conditionem pro non adiecta haberi: nam vnico casu, si scilicet conditio *turpis* fuerit, *substantiam matrimonii infringens*, ipsum matrimonium vitiatur, & propter illam resoluitur, *cap. 7. b.* cum enim sine substantia nihil subsistere possit, conditiones vero illæ repugnent substantiæ matrimonii, etiam ipsum matrimonium irritum reddi videtur Pontifici. Sicuti omne pactum appositum contra substantiam actus, illum vitiatur *l. 80. §. fin. ff. de contrah. emptione.* Substantiam autem matrimonii infringens conditio, Pontifici dicitur illa, quæ consensum matrimonialem tollit, & vti loquuntur canonistæ, vnum ex tribus matrimonii bonis, quæ sub illo consensu legitime præstito, continentur, prolem scilicet, sacramentum aut fidem, excludit, id est, vel generationem prolis, vel indissolubilitatem matrimonii, vel fidem reciprocam coniugalem: quales sunt, si alter dicat alteri, *contraho tecum, si generationem prolis euites;*

tes; vel donec inueniam aliam honore vel facultatibus digniorem; aut si pro quæstu, adulterandam te tradas. Quæ referuntur *in cap. ult. de Condit. appof.* harum enim qualibet vnum ex recensitis matrimonii bonis eludit. Atque his decisionibus & nos in praxi acquiescere eo facilius possumus, quod & nos matrimonium pro indissolubili habeamus, & reuera tale sit, vt nec sub honestissima conditione resolui possit. Add. Illustr. Dn. Stryk. *de Diff. sponsal. Sect. II. §. 22.* adeo vt hinc etiam si conditio, substantiam matrimonii infringens adlecta sit, itidem matrimonium non rescindi, merito putet *Id. d. l.* Cauendum autem ne illa quæ in iure can. de sponsalibus de presenti tanquam ipso matrimonio dicuntur, nos ad sponsalia nostra, quæ non sunt matrimonium, applicemus.

§. V. His ita quoad ius Pontificium præmissis, ad genuina sponsalia me rursus conuerto. Quæ cum per modum pacti ineantur; ad regulas communes iuris ciuilibus, de conuentionibus puris & conditionatis agentes, facili opera examinari poterunt. Et hinc constat, in sponsalibus puris & cessisse & venisse diem, ita vt debeantur & peti possint nuptiæ; in conditionatis nec cessisse nec venisse diem, pendente adhuc conditione; i. e. obligationem & actionem ex incerta conditionis existentia suspensas pendere, *arg. l. 213. D. de P. O.* Quod tamen capiendum de conditionibus expressis, seu quæ sui natura non insunt contractui, sed ex stipulatione contrahentium adiiciuntur. Non vero de conditionibus tacitis, quæ citra stipulationem, vel sui natura, vel potestate legum, sponsalibus insunt v. g. si generationi aptus sit, si virgo sis, si pater consentiat, &, in genere clausula, rebus sic stantibus, de quibus *in c. quemadmodum, 25. de iureiur.* Hæc enim sponsalia conditionata non faciunt, licet exprimantur, *arg.*

Sponsalia pura & conditionata ad regulas iuris ciuilibus examinanda.

Conditiones sunt vel expresse vel tacite.

*ad hunc modum
quibus
aliqua*

E

l. 21.

l. 21. de Cond. & Demonst. l. 48. de V. O. cum quæ tacite infunt, non mutant naturam actus, quamvis maioris securitatis gratia proferantur, *arg. l. 3. C. de Fideiuss. & mandat.* Dissent. Abb. & Felin. *in c. 2. n. 1. de sponsal.* Non leue itaque discrimen est inter conditiones expressas & tacitas, illæ vim dant sponsalia, cum existunt; hæc deficient, tollunt sponsalia, quoad obligationem pure contracta: conditionum expressarum existentia requiritur, vt nascatur obligatio; in tacitis conditionibus requiritur, vt res ita maneat, sicuti creditur esse, ne alias stipulatio pure contracta resoluatur: illa itaque sponsaliorum obligationem ipsam suspendunt, hæc obligationis actionem exitumque, docente Brouero *d. tr. C. 21. n. 9.*

Quenam
conditiones
admittantur
in sponsali-
bus.

§. VI. Expressæ conditiones maxime huius loci sunt: & in contrahentium arbitrio est, quam ex iis sponsalibus adicere velint, quæ si semel placuerit, inter contrahentes seruanda est. Siue ad coniugium pertineat, siue non, quam distinctionem quorundam merito reiecit Cypræus *de sponsal. C. 8. §. 5. n. 1.* siue sit pecuniaria, v. g. de quantitate dotis disponens, siue alia, *cap. 3. X. de Cond. app.* modo sit honesta. Nec obstat *l. 97. §. 2. ff. de V. O.* vbi inquit Celsus, *si tibi nupservo, decem dari spondes, causa cognita denegandam esse actionem puto.* Nam per hanc conditionem donatio confertur in tempus matrimonii, & quodammodo venale redditur matrimonium *l. 2. ff. de don. inr. vir. & vx.* & sicut non valet talis promissio constante matrimonio, *l. 3. §. 9. eod.* ita neque valebit, si in id tempus promissio conferatur, *l. 4. C. de don. ante nupt.* quæ omnia secus se habent si sponsalia sub hac conditione suspendantur. Add. Cypræus *de sponsal. Cap. VIII. §. 5. n. 1.*

An valeat
conditio
surpis.

§. VII. Turpem autem conditionem sponsalibus adici non debere, omnes consentiunt. Quænam vero sit

fit turpis conditio, optime declaratur *in l. 13. ff. de condit. instir.* scilicet, *quæ cadunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, & contra bonos mores fiunt.* De specialibus casibus, quodammodo dubiis, consule Dn. Ludouici *Diff. de condit. sponsal. impossib. §. 33. 34. 35.* Sed si talis conditio tamen adiecta, quid operetur, maxime controuerti solet. Carpzou. *Iurispr. Consist. l. 2. d. 2. d. 23. n. 5. seqq.* communem doctorum sententiam ita proponit, distinguendo, an conditiones inferantur contra substantiam matrimonij, v.g. *contraho tecum si generationem prolis euites, vel donec inueniam aliam ditiores, &c.* atque hoc casu inualida esse sponsalia, atque effectu carere. An vero conditiones non sint contra substantiam matrimonij, sed alias turpes, v.g. *si homicidium aut furtum commiseris, & hoc casu valere sponsalia, & conditionem haberi pro non adiecta.* Quæ sententia desumpta est ex *cap. ult. X. de cond. oppos.*

§. VIII. Sed huic opinioni me haud subscribere *Communis sententia re- iicitur.* permittit, ex natura sponsaliorum petita regula, quam tradidi §. V. quod scilicet iure pactorum gaudeant sponsalia, quia consensu constant. Atqui vero generaliter constitutum est, turpes stipulationes (seu pacta, quæ apud nos vim stipulationum habent) nullius esse momenti, *l. 1. §. 11. l. 26. ff. de V. O.* ergo idem quoque in sponsalibus, sub turpi conditione initis, locum habebit, siue illa conditio substantiam matrimonij concernat, siue non. Et sane manifesta ratione hæcce dispositio gaudet: nam cum, ut sapius dictum, omnis validitas & obligatio sponsaliorum sit ex mutuo contrahentium consensu, inde deducitur, ubi non adest verus consensus, ibi etiam inualida adeste sponsalia. Verus autem consensus deficit duplici modo, vel quod partes reuera in idem placitum haud

sentiant, vbi deficit voluntas; vel quod consentiant in id, in quod consentire non possunt, ob prohibitionem legis, quo casu deficit facultas. Vtroque modo deficit consensus in conditione turpi. Ita v. g. Meuia Titio sese despondens sub conditione, si Sempronium duello occiderit, non aliter consentit, quam si hoc fecerit, si ergo hoc factum non fuerit, deficit Meuia voluntas. Quod si vero Titius etiam hoc facere velit, & ita in idem consentiat, deficit tamen hoc casu facultas consentiendi ab vtraque parte, quia est contra prohibitionem legis. Vnde & omni casu, siue conditio turpis concernat substantiam matrimonii, siue non, cessat consensus, & sic inualida sunt sponsalia. Hinc cum vtroque casu eadem adfit ratio, nulla quoque admittenda distinctio, aut diuersitatis ratio ostendenda. Reueris; adest omnino rationis diuersitas: nam priori casu vitiantur sponsalia, quia contraria insimul stare non possunt, contraria autem sunt, matrimonium contrahere velle, & condiciones addere, eius substantiam destruentes; posteriori vero casu vitatur conditio turpis, & sponsalia subsistunt, quia dum conditio repugnat substantiae actus, fauor matrimonii iam locum habere & iudex eandem pro non adiecta declarare potest; maxime vt ita succurratur imbecilli sexui, qui se sub eiusmodi mendacii seduci patitur. Sed vt, quae de substantia actus allata, intacta relinquam; scire vellem, quinam ille fauor matrimonii esset, qui inuitos & dissentientes contra diuina humanaque iura coniungit, vt commode cum Illustr. Dn. Thomae. *Disp. de valid. coniug. inuitis parentibus contract. s. 8.* huc trahere possim, mutatis mutandis, illud Traiani Imperat: *Is fauor, qui matrimonio daturus est, vt quoquo modo declarata voluntas contrahentium rata sit, sic intelligi debet, vt vtrique prius constare debeat, matrimonium*

nium

111.

zium contrahentes inire voluisse. Quod de seductione imbecillis sexus additum, hic impertinens est, nam de sponsalibus sermo est, vbi regulariter res adhuc est integra: quin si vel maxime copula accederet, dicendum, non aliter ac stupratorem eiusmodi hominem fore coercendum, nisi peculiaris constitutio aliud disponderet, cum sponsalia, quæ nulla fuere, per copulam non potuerunt transire in matrimonium, etiam de iure canon. Verum si dicendum, quod res est, nimium Carpzouius confidit constitutioni pontificiæ in cap. ult. X. de cond. appof. eamque more suo, licet de matrimonio disponat, ad sponsalia de futuro applicauit. Sed illud cap. plane non ob stare, iam §. II. probaui, loquitur enim de matrimonio, sub turpi conditione contracto, non rescindendo; non de promisso sub tali conditione, coniugio, contrahendo.

§. IX. Idem prorsus dicendum de conditione impossibili. Quamuis enim Doctores hanc itidem pro non adiecta habeant, Carpzou. d. def. 23. n. 1. 2. ob cit. cap. ult. tamen & in hoc casu a Pontificis mente alieni sunt, dum & de naturaliter impossibili conditione plane non loquitur & insuper falso fundamento, ficto scil. fauore matrimonii, nituntur. Adeoque hanc quoque conditionem sponsalia vitare, verius est, partim quia deficit consensus, non impleta conditione: partim quod magis iocari & ludere, quam serio sponsalia contrahere voluisse partes censendæ sint Struu. S. I. C. Exerc. XXIX. §. 6. Imo conditio impossibilis potius dissensum, quam consensum inuit, quem idcirco ne quidem ecclesia inducere aut præsumere potest, docentibus ipsis canonistis, Sanchez. de Matrim. disp. 27. Ex qua sana disputandi ratione, conditionem impossibilem omnes contractus vitare, voluerunt Icti Romani, l. 31. D. de O. & A. Quamuis in ultimis voluntatibus

De conditio-
ne impossi-
bili.

tatibus ob rationem specialissimam aliud statuant, *§. 10. I. de ber. inst.* Vid. Dn. Ludou. *in cit. Disp. §. 11.*

*Sponsalia
conditionata
quam obligacionem
producant.*

§. X. Quod si itaque sponsalia sub conditione possibili & honesta contracta, tum utique suam producant obligationem, sed non illam, quam sponsalia pura. Hæc enim per superius demonstrata, obligant ad consummandum matrimonium, illa non, sed ad expectandum conditionis euentum, & tum si ea existat, statim sponsalia rata & vera erunt, ut matrimonium promissum intelligatur, absque alio actu vel nouo consensu interueniente, ad instar alterius alicuius conuentionis. Abbas Panorm. *in cap. super ea X. de Cond. oppos.* Atque hinc neutri parti, inuita altera, resiliere permissum, sed expectare debent conditionis euentum. Vti hoc & agnoscit & rite defendit Carpzouius *d. l. 2. def. 21.*

*Potest tamen
conditioni
renunciari
vel expresse
vel tacite.*

§. XI. Vti vero conditio vtriusque consensu adiecta, ita haud dubie etiam vtriusque consensu renunciari eidem potest. Id quod vel expressis verbis fit, vel tacite & ipso facto copula carnali accedente, *c. 3. & 6. b. r.* post sponsalia sub conditione contracta. Dum enim concubuerunt contrahentes, videntur a conditione recessisse eo ipso, dum euentum conditionis non expectarunt, *Cap. 3. & 6. b. r. Carpzou. d. l. 2. def. 25.* Nec audiendus Brouwerus, *Cap. 21. n. 31.* asserens, cum moribus matrimonium non ex solo contrahentium consensu, sed præcedentibus nuptiarum solennibus perficiatur; falsum esse, quod sponsalia vel de futuro vel conditionata transeant in matrimonium per subsequenter corporum coniunctionem. Nam moribus adhuc consensus solus est essentialis matrimonii; quamuis de iure canon. publicæ denunciations, & ecclesiæ totius consensus ad nuptias perficiendas requirantur, *r. r. de Despons. clandest.* Ast eo
non

non obstante, quoad vinculi indissolubilitatem, sponsalia per concubitum fiunt matrimonium: hinc nullum videtur subesse dubium, quare non eadem iuris canon. dispositio apud nos attendi debeat. Illud Brouero facile largior, quod habet *n. 20. ibid.* sponsalia, sub conditione impossibili vel turpi contracta, non conualidari per copulam subsequenter, (de quo tamen casu *d. cop. 3. & 6.* non agit,) quia ubi nullus vnquam consensus sponsalitijs adfuit, ibi nec transire potest in matrimonium, nam non entis nullæ sunt qualitates.

§. XII. Hactenus de casu dictum ubi vtriusque consensu, vel expresso vel tacito conditioni renunciarunt contrahentes. Videndum nunc an etiam vnus, altero inuito, eidem renunciare possit. Id quod Carpzou. affirmat. *d. l. 2. def. 24.* indistincte. Sed omnino distinguendum: aut is, qui mentionem fecit sponsaliorum, sub conditione futurum matrimonium stipulatus est; aut vero repromittens demum, pure stipulanti, conditionem adiecit. Priori casu cum & stipulans & promittens non aliter quam sub conditione consenserint, sequitur, vtrique ius exinde quæsitum esse, adeoque neutrum absque altero leges contractus immutare, & conditioni renunciare posse, qui casus est §. præced. XI. In casu vero posteriori, is qui stipulatus erat pure; conditionem, a repromittente adiectam, vel acceptauit, inque eam consensit, vel non: si non consensit, sed rem in pendentem reliquit, non obligabitur, licet alter conditionem remittere velit, *arg. f. 5. de inuril. stipul.* Quod si vero eandem acceptauerit, eiusque adimpletionem in se receperit, eum pure consensisse a sua parte putat Struuius, & eatenus probat sententiam affirmantis Carpzouii, in *S. I. C. Exerc. 29. f. 5.* cui consentit Schilt. *I. I. C. L. II. t. 10. f. 4.* Sed ego mixtum hoc

*Num vnus
inuito altero
renunciare
possit.*

hoc obligationis genus, vbi alter pure, alter sub conditione obligatur, admittere nequeo: nam si res probe inspiciatur, natura obligationum conditionalium non videtur alterata, cum hic casus tantum inuersus sit, & ita non aliter differat a priori, quam quod in vno conditio non perit a stipulante, in altero a repromittente; & cum demum per acceptationem conditionis, consensus in idem placitum interueniat, nec conditionem adiiciens, in plus alterum obligare possit, quam quod ipse acceptauit; sequitur, quod is, qui mentionem sponsaliorum fecit, conditioni adherere, & ex ea sibi ius quærere possit, quod alterius gratuita renuntiatione illi auferri nequit. Modo interesse allegare possit is, qui a conditione recedere haud vult, vt contingere posset in hac conditione; *Ich will dich haben, wenn du eine Bedienung bekommst.* Alias si interesse allegare non valeat, vt contumax & malitiosus, recte ad sponsalia consummanda iudiciali autoritate adstringitur, quo refero præiudicium supremi confistorii Dresdensis, a Carpzouio *d. l. relatum*: vbi talis erat conditio: *wenn du deine Sache wirst ausführen.*

*Conditiona-
ta priora an
preferenda
sint puris
posterio-
ribus.*

§. XIII. Restat, vt de celebri quæstione dispiciam, si qui bina contraxerit sponsalia, & primo quidem conditionata, postea vero cum alia pura, quamnam preferenda sint? Et communiter præferuntur pura. vid. Carpzou. *l. 2. d. 70. Brouwer. d. l. connub. l. 1. c. 21. n. 3.* Sed cum nulla differentie ratio inter sponsalia & reliquos contractus dari possit; in his vero nemo a contractu resiliere possit, imo euentum conditionis expectare necesse habeat, *l. prior. u. l. qui balneum, § ff. qui por. in pign.* sic & illi, qui sponsalia sub conditione contrahunt, ius non habent, pendente conditione, aliam obligationem suscipiendi. Retrorahitur enim, existente conditione, obligatio ad tempus contractus,

Etus, *per d. text.* Vnde & nullum dubium est, quod, sicuti creditor, qui sub conditione debetur, omnia agere potest, quæ ad securitatem crediti pertinent, *l. 6. ex quib. caus. in poss. eatur l. 4. de separat.* ita & sponsa, cum qua sponsalia sub conditione contracta, impedire possit sponsalia post superuenientia, quamuis pura, vid. *Cypr. C. 8. n. 3.* quia in sponso deficit facultas consentiendi, adeoque eiusmodi sponsalia nulla erunt. Respondet quidem Carpzou. ad hæc argumenta, & suam sententiam præiudiciis confirmat. Verum enim vero, in præiudiciis, quæ adfert, habentur sponsalia clandestina & conditionata, vnde merito non propter conditionem, sed ob clandestinitatem (impropriam scilicet, seu quando absque parentum consensu sponsalia contracta) posthabentur, obseruante Schiltero *ad ff. Ex. 36. ff. 23.* qui & ad rationem contrariam quam Carpzouius *n. 14.* adducit, quod scilicet prior obligatio tollatur per posteriorem, adeoque conditionis euentus ad eam retrahi non possit, respondet, quod petat *τὸ ἐν ἀρχῇ.* Nam quis concedit eidem, priorem obligationem per posteriorem tolli. Nec obstat, quod *num. 13.* affert, conditionem nondum adimpletam nihil ponere in esse, *l. 123. ff. de V. S.* sed id ita demum verum est, vt nulla exinde præsens nascatur obligatio, ad negotium, quod sub conditione pendente promissum est, consummandum: interim tamen producit perfectam obligationem, ad expectandum conditionis euentum, a qua obligatione neutra pars suo proprio facto se liberare potest. Quin imo aliam superinducens obligationem, committit crimen binorum sponsaliorum, & ita ex delicto quidem reipublicæ tenetur ad pœnam, non vero ad implendam obligationem, non iure factam. Schilter. *d. lin. fin.* Conf. Brucknerus *Dec. Marr. c. 4. n. 16. seqq.* Canonistas si attendamus, illi

F

omnes

omnes, teste Panormitano *in cap. 5. X. b. 2.* sponsalia de præfenti præferunt conditionatis, sed ideo, quia diuersa a nostratibus agnoscunt principia, nam illorum hæc est regula: sponsalia de præfenti semper præcedunt ea de futuro *c. 22. X. de sponsal.* Atqui vero conditio suspensiuæ, siue accedat consensui de præfenti, siue de futuro, semper in effectu facit sponsalia de futuro, per demonstrata *§. 2. & 3. b. C.* quæ non possunt non per sponsalia de præfenti subsequenter dissolui. vid. tamen *§. penult. C. II.* At, quod sponsalia conditionata per alia de futuro, quamuis sint pura, soluantur, de quo casu nobis hic loci sermo, ex iure canonico nullus mihi monstrabit Carpouius. Quin potius, cum is casus non expressus sit eo iure; dicendum est, pontifices, iuxta tradita *§. 2. b. C.* in sponsalibus de futuro conditionatis a iure ciuili ne hoc quidem casu diuersi quid statuisse, cum hic cesset ratio sacramenti, quæ eos alias induxit, in sponsalibus de præfenti, a communibus iuris regulis recedendi. Add. D. Gerhard. *in loco de Coniug. §. 138. pag. 221.* Dn. Præses *Diss. de reliq. sacram. in matrimon. cap. 2. §. 16. seqq.* vbi *§. 18.* Carpouius manifestæ contradictionis conuincitur.

CAP. IV.

De

Sponsalibus publicis & clandestinis.

§. I.

*Quæ sint
sponsalia pu-
blica & clan-
destina.*

SEquitur nunc alia diuisio sponsaliorum, non minus vsitata, quatenus scilicet inter sponsalia publica & clandestina distinguitur, ratione rituum & solennitatum, quæ in iis adhibentur. Vnde sponsalia publica dicuntur, quæ palam coram testibus fide dignis constituuntur: e contra
clan-

clandestina, quæ nullis adhibitis testibus inter virum & mulierem clam contrahuntur. Duobus modis autem clandestina sponsalia in ecclesiis protestantium solent intelligi (1) stricte & proprie, quæ nullis adhibitis testibus inter virum & uxorem, & quidem sui iuris contrahuntur (2) late & improprie, quæ sine consensu parentum contrahuntur inter eas personas, quæ sui iuris non sunt, sed in potestate parentum. Idque siue vtraque persona, siue alterutra tantum, sit in parentum potestate, siue præsentibus testibus, siue non. Cypr. *de sponsal. C. X. §. 1.* Petr. Heig. *q. 22.* Atque huic distinctioni ea vis tribuitur, vt sponsalia publica quidem sint valida & perfecta; clandestina autem in vtroque casu recensito inualida. Carpzov. *L. II. def. 33. & 38.*

§. II. Hæc distinctio, quem ortum habeat, & ex quo iure descendat, ante omnia disquirendum. Priusquam vero id fiat, duo sponsaliorum clandestinorum genera separanda sunt: illud, quod improprie hoc nomine venit, seu vbi deficit parentum consensus; re quidem at non nomine, iuri naturali & ciuili est cognitum, *§. si aduersus l. de Nupt.* nam sponsalia ob defectum consensus paterni clandestina, omni iure illicita sunt, nec vllam producant obligationem, cum iure refragante sint inita, *arg. l. 5. C. de LL.* quæ quia huius loci non sunt, dum potius ad tractationem de habilitate personarum matrimonium contrahentium pertinent, hic explicare supersedeo. Præsertim cum otium hac in parte mihi iam fecerit Dn. Præses in Dissertatione nuperrime habita *de iure & qualitate personarum matrimonii contrahentium. cap. 1. §. 20. vsque ad §. 26.* Add. etiam Rittershus. *de differ. iuris ciu. & can. C. 2. per tot.* Æquiocatione ita sponsaliorum clandestinorum remota, in aperto est, distinctionem inter sponsalia publica & clandestina, iuri di-

*Vnde ortum
trahat hæc
distinctio.*

*Non ex iure
naturali.*

uino & naturali esse incognitam: consensus enim ad matrimonium sufficit, modus autem declarandi consensus sponsalium, an coram testibus fiat, an sine illis, nec diuino nec naturali iure determinatus est, adeoque in foro animæ ligare contrahentes sponsalia clandestina, confiteri tenetur alias nobis contrarias. D. Muller. in *Dissert. Ro. Stobii habita, de sponsal. sine testibus contract. Cap. I. §. IX. n. 56.* Conf. Dn. Præses *cit. diss. de Reliqu. Sacram. c. 2. §. 20.* Imo nec iuris ciuili textus ea de re extat, proditæ enim non sunt solennitates sponsalitiæ in legibus Romanis, neque de occultis desponsationibus vlla mentio fit; forte ideo, vti auguratur Brouwerus *I. I. C. 2. n. 15.* quod superuacaneum Iurisconsultis æstimatum fuerit, de probatione eorum agere, a quibus & probatis, & in præsentia necessariorum contractis, resiliendi vtrique parti integrum erat, *l. i. C. de sponsal.* Vel potius, quia ius Romanum, lege scripta id non iubente, in nullo actu, merum consensus requirente, vel testes vel scripturam exigit, vt his deficientibus actus esset nullus. *§. 1. I. de Obligar. ex consens.* Nullum ergo dubium est, quin Ddres ex iure canonico doctrinam suam de publicis & clandestinis sponsalibus hauserint; nam non tantum (1) eo iure demum vocabula desponsationum publicarum & clandestinarum adhibentur; sed & (2) textus eam in rem a nostratibus ex iure canon. & præcipue ex *tit. X. de clandest. desponsar.* allegantur. Quin & (3) clarum huius rei indicium præbere videntur ordinationes ecclesiasticæ, quarum nonnullæ illam distinctionem approbant; has autem, cum breui post reformationem B. Lutheri conscriptæ sint, in causis connubiorum fere *novæ prædæ*, ius canonicum sequi, nemo inficias ibit. vid. Dn. Præses *cit. l. §. 19.*

*Nec ex iure
ciuili.*

*Sed ex iure
canonico.*

Obiectio Cy-

§. III. Sed grauitè huic assertioni obstare videtur

tur Cyprai obiectio, quam habet *d. rr. C. 10. ff. 3.* sponsalia *præi resolu-*
 apud omnes gentes palam facta fuisse. Magis ergo ex *uitur.*
 iure gentium, quam iure canonico ad nos distinctionem
 istam peruenisse, dicendum. Adducit exempla Hebræo-
 rum, Græcorum, Romanorum, atque Germanorum;
 tandem & Persas Afrosque commemorat, qui omnes
 sponsalia vel coram amicis, vel inter pocula, vel in ipsis
 etiam templis contrahere sueuerunt. Sed quod gentes
 istas barbares, Afros Persasque spectat, sit fides penes
 autorem, quem Ioan. Leonem dicit Cypræus, certe eo-
 rum mores ad nos haud peruenisse, palam est. Quod
 ad ceteras gentes, quæ nos propius tangunt, & quorum
 instituta etiam apud nos in usu esse quis suspicari posset,
 notandum (1) quod partim Cypræus nuptiarum solen-
 nia & sponsaliorum confuderit, ita enim statim incipit *d.*
ff. 3. Sponsalia & nuptias palam fieri voluerunt, clandestinas nup-
tias & in solitudine factas damnarunt. Subiicit exemplum
 Boozi, qui Rutham ducturus decem senatores vt testes
 accersuit, se Rutham in vxorem duxisse. Quid autem
 manifestius, quam hic de nuptiis, non de sponsalibus ser-
 monem esse. (2) Confundit sponsalia clandestina, pro-
 prie sic dicta, cum illis, vbi deficit parentum consensus.
 Nam exempla, quæ a Romanis petit, pleraque talia sunt,
 vbi pater filiam despondet. Deinde (3) id quod plerum-
 que sit ex more recepto, miscet cum eo, quod fieri ne-
 cessario debet, ex legis dispositione. Ita Tacitus *lib. de*
Moribus Germanorum, ait, Germani *de reconciliandis inuicem*
inimicis & iungendis affinitatibus &c. plerumque in conuiuio
consultant. Sed nemo, ni fallor, exinde deducet; quia
 Germani de iungendis affinitatibus plerumque in conui-
 uitiis consultant, ergo lex adest, ne aliter quam hoc modo
 sponsalia celebrent; at vero ad sponsalia clandestina, vt

inualida reddantur, eiusmodi lex requiritur. Ergo fundamentum istius distinctionis non in moribus liberis gentium, sed vti iam dictum, in iure canonico est quaerendum. Aliis adhuc rationibus contra sententiam nostram vtitur Carpzouius *l. 2. def. 32.* verum illis iam satisfacit Dn. Praeses *in cit. diff. de reliqu. sacr. cap. 2. §. 21.*

Quid ius canon. statuatur in desponsationibus clandestinis.

§. IV. Quid ergo ius canonicum hac in re statuatur, paucis est inquirendum. Sciendum itaque, verbis duntaxat, non re ipsa quoque agere ius pontificium de clandestinis sponsalibus: quoties enim horum mentionem facit, non clandestinas futurarum nuptiarum sponsiones, sed clandestina sponsalia de praesenti, id est clandestina matrimonia intelligit. Ita vt & titulus, qui de clandestina desponsatione inscribitur, de clandestinis nuptiis sit intelligendus, ceu patet ex *cap. 2. & 3. d. tit.* Sed nostrates haec ita non attendentes, ad sponsalia proprie dicta textus istos applicarunt, postquam semel sponsalia pura & publica pro sponsalibus de praesenti habuerunt. Add. Ziegler. *ad Lanc. L. II. T. XIII. pr.* Dicuntur autem canonistis clandestinae desponsationis, siue nuptiae, quae absque parrocho, extra ecclesiam, neglectis denunciationibus factae; publicae vero & legitimae, quae coram parrocho in facie ecclesiae, praecedentibus tribus denunciationibus celebrantur, *cap. 3. X. de cland. despons.* Haec demum nomen legitimi coniugii habent. Illae vero maxime improbantur & magnum in iure pontificio odium habent, vti inter alia patet ex *cap. 3. §. Si quis vero d. tit.* adeo vt etiam pastor interueniens, per triennium suspendatur. Sed quamuis ita improbantur, tamen si de facto celebratae, validae & ratae sunt, *c. 2. d. 1. & cap. 6. de Sponsal. duor. in 1. collect.* Gonzal. *ad cap. 3. eod. n. 12.* ob interueniens sacramenti vinculum, vnde *in cap. 2.* dicitur, *ab ecclesia recipienda sunt, & compro.*

comprobanda, tanquam a principio in conspectu ecclesie contracta.
 Et ob hanc difficultatem plures patres in concil. Tridentino putarunt, ecclesiam non posse irrita reddere matrimonia clandestine recepta, vt refert Spondanus in continuat. Baronii, anno 1563. n. 39. quod tamen nihilominus factum postea est in session. 24. c. 1.

§. V. Quare autem ius pontificium nulla alia matrimonia, quam quæ publice in ecclesia celebrata, pro legitimis habeat, cetera vero omnia, etiamsi pastor interuenerit, clandestina & quodammodo vitiosa dicat, videamus. Pro ratione potissimum interpretes afferunt, varia incommoda & damna, quæ ex clandestinis sequi solent coniugiis, datur enim frequens adulterandi occasio, cum reiecta priore coniuge, clam cum alia matrimonium contrahi facili opera possit; & contractis nuptiis, fera de affinitate, consanguinitate, parentum consensu aliaue coniunctionem inhibente causa, inquisitio est; quin & si deinde eiusmodi impedimentum, durante matrimonio clam contracto, appareat, & nuptis & liberis interea procreatis magnum damnum & præiudicium fieri necesse est; vnde merito legibus ecclesiasticis cautum fuit, ne nudus consensus ad traditionem corporis sufficeret, sed statutis certis solemnibus, terminus præfiniretur, intra quem qui voluerit & valuerit, legitimum impedimentum opponeret. Sanchez. *Disp. 4.* Barbof. *de offic. parochi. P. 2. cap. 21.* Ex ratione iuris ita perspecta, patet iuris pontificii prohibitionem non pertinere, (1) ad sponsalia de præsentibus, quatenus in modo nudæ promissionis permanent, ita vt tantum de iure matrimonium contraxerint partes, non de facto; nam cum tantum traditionem corporum per priuatam eiusmodi desponsationem non rite fieri, voluerint Pontifices, ob varia, quæ habet, incommoda; insponsalibus

Ratio iuris pontificii traditur.

Cessat in sponsalibus de presenti strictè acceptis.

bus autem de presenti illa traditio non fiat, per ea, quæ differui *Cap. II. §. VI.* sed potius differatur, vsque dum solennes nuptiæ accesserint: hinc a Pontificibus potius cautelæ instar illa sponsalia de presenti suggesta, nedum, si absque parocho & extra ecclesiam inirentur, interdicta fuere, add. *Cap. II. §. VII. n. 3.* Nec (2) ad sponsalia de futuro seu vera, de quibus h. c. agimus, extendi poterunt Pontificia rescripta, si clam & remotis testibus illa inean- tur: nam non tantum nulli iuris canonici textus de spon- salibus de futuro loquuntur, sed & pariter ratio, *§. prac.* tradita, in iis cessat, cum tantum viam sternant ad futuras nuptias, quæ dum populo etiam nostris moribus denun- ciatur, futuræ coniunctioni in tempore occurri potest, si eam non concedendam iusta suadeat causa, nondum enim indissolubile matrimonii vinculum iisdem inest, nec et- iam adulteriorum frequentia hic, uti in clandestinis ma- trimoniis, metuenda. Quam inepta itaque sit nostrorum extensio prohibitionis clandestini matrimonii, ad sponsa- lia clandestina, optime, præter Zieglerum *alleg. l. docet H. Zæsius ad riv. X. de clandest. despons. n. 5.*

*Nec non in
sponsalibus
de futuro.*

*Clandestina
sponsalia ob-
ligant omni
iure.*

§. VI. Remoto itaque vnico huius distinctionis propugnaculo, quod in iure canonico haberi, multis vi- detur; nihil obest, quin sanæ rationis atque iuris civilis præceptis generaliter insistentes, concludam; totam illam distinctionem inter sponsalia publica & clandestina, si pe- culiaria quorundam locorum & prouinciarum statuta ex- ceperis, nullius esse momenti, neque inter hæc & illa quo- ad vim obligandi vllam esse differentiam, modo contra- hentes alias habiles sint, id est, sui iuris, pubertatem egres- si, (minores tamen restituantur in integrum, quia sponsa- lia, non sunt indissolubilia ut matrimonium, *Maurit. de restit. c. 245.*) & parentibus destituti. Nam quia eorum spon-

sponsaliorum negotium, eiusque obligatio dependet a consensu contrahentium deliberato, iam autem verus consensus adesse potest, siue is publice coram testibus, siue priuatim, iis remotis, declaretur; sequitur vtroque casu valida adesse sponsalia. Vti & omnes contractus non id eo minus valent, quia priuatim & clam initi: & quamuis etiam in contractibus testes quandoque adhibeantur, hoc tamen non fit necessitatis, sed tantum facillioris probationis gratia: vnde si aliunde, v. g. per scripturam, actus probari possit, nihilo minus valet, licet testes non interfuerint. Cum in iis, quæ ex mera alicuius voluntate pendent, ne quidem partis præsentia requiratur, *arg. l. 16. ff. ad Sc. Maced.* Inde & in *l. ult. ff. de sponsal.* dicitur; *in sponsalibus constituendis parui refert, per se, & coram, an per internuncium, vel per epistolam, an per alium hoc factum est. & in l. 7. eod. in sponsalibus nihil interest, siue testatio interponatur, an aliquis sine scriptura spondeat.* Quæ omnia fieri non possent, si testium præsentia necessaria esset. vid. Brunnem. *Iur. Eccles. Cap. XVI. §. 12.* Et sane rationes vrgentissimæ subesse possunt ob quas sponsalia ad tempus dissimulanda, v. g. metus potentioris, & aliæ infinitæ, quas sana politica suppeditare solet, vt hinc testes adhibere nonnunquam periculosum sit. Si dixeris, plerumque tamen in actibus clandestinis concurrere dolosas persuasiones, fraudes, concussiones, &c. respondeo, hæc quidem causæ Principem mouere possent ad prohibenda sponsalia clandestina, sed quamdiu lex non adest, ICTus legem fingere nequit. Interim si de dolo & concussionem constet, tum nulla erunt sponsalia, non quia clam contracta, sed quia aliud accessit vitium. vid. pluribus Dn. Præf. *de Reliq. Sacram. c. 2. §. 20. 21.*

§. VII. Dixi autem §. præced. inter sponsalia publica & clandestina, *quoad vim obligandi*, nullam esse differentiam, *De probatione sponsalio-*

G

tiam,

rum claud-
sinorum.

tiam, verum enim vero negandum non est circa probatio-
nem inter vtraque magnum intercedere diferimen: nam
publica, cum in praesentia testium fiant habilium, horum
depositione plene probantur, *l. 12. ff. de Testib.* clandestina
autem hoc subsidio non gaudent, vnde vel ex solo hoc ca-
pite, quod lites inextricabiles & periuria exinde metuen-
da, illa reiicit Carpzovius *L. II. def. 33. n. 5.* non animaduer-
tens, quod ipse, *def. 36.* statuendo, sponsalia clandestina
per concubitum valida reddi, in maiorem labyrinthum in-
cidat, quam vbi res adhuc est integra, quod nos supponi-
mus. Sed salua res est, praeter testes alia adhuc in iure re-
media prodita sunt, quibus probatio suscipienda. Nec
obstat *c. 2. X. de clandest. despons.* vbi Alexander ita dicit:
*Si enim matrimonia ita occulte contrahuntur, quod exinde legiti-
mi testes non appareant, ii qui ea contrahunt, ab ecclesia non sunt
aliquatenus compellendi.* Loquitur enim Pontifex de ma-
trimoniis, non de sponsalibus. Ordinarii itaque modi
probandi, sicut in aliis negotiis, huc trahendi sunt: atque
ita sponsalia clandestina, si de iis oriatur, probari pote-
runt (1) per confessionem voluntariam, qua nulla melior
probatio, *l. 2. C. de Transact. l. 13. C. de N. N. P.* (2) per scri-
pturam priuatam, siue epistolam, a parte sponsalia negan-
te alteram emissam, *Nicol. de Repud. c. 1. n. 38.* in quibus
factae desponsationis mentio fit. (3) per arrhas datas, *cap. 1.
X. de Matrim. contract. contra interd. eccles. l. fin. Cod. de spon-
sal. Meu. p. 8. Dec. 39. n. 5.* (4) per delationem iuramenti,
quod pars parti in iudicio defert, *l. 26. ff. de iureiur.* Et
denique si nullus horum modorum applicari possit, quod
rarissime continget, dicendum cum ICro, *vbi non deficit
iuris, sed probatio iuris.* Interim hoc ius, ob defectum pro-
bationis non plane nullum est, manet enim obligatio ex
naturalis & diuino iure, conscientiam alterius stringens.

§. VIII.

§. VIII. Ex dictis itaque, satis apparet, quomodo intricatae alias quaestiones decidendae sint, quae de concursu sponsaliorum publicorum & clandestinorum, si vel invicem, vel inter se concurrant, inter Dd. & in praxi ventilantur. Scilicet, constat ex iis, quae circa concursum sponsaliorum & matrimonii subsequenter dicta sunt *C. II. §. XIV.* sponsaliorum eam vim esse, vt, propter efficacem quam producunt obligationem, omnia pacta subsequenter, quae in eorum prauiudicium tendunt, nullitate laborent. Vnde non potest non firmissimum oriri brocardicum: SPONSALIA PRIORA PERFECTA SEMPER PRAEFERENDA SVNT POSTERIORIBVS. Quia autem pluribus demonstratum iam est, clandestina sponsalia, esse perfecta, & si rite probata sint, quoad vim obligandi nihil differre a publicis; hinc tuto inferre licebit, (1) Sponsalia clandestina, siue, vt mitiori vocabulo vtar, remotis arbitris contracta, priora, indistincte praeferrenda esse publicis, seu coram testibus celebratis, posterioribus. (2) Publica priora, de quo nemo dubitat, praecedere semper clandestina posteriora. (3) Ex duobus sponsalibus clandestinis, priora infirmare posteriora. (4) Ex duobus sponsalibus publicis, sola valere priora. Sed quid si posterioribus accessit copula vel sacerdotalis, vel carnalis, nonne eo casu prioribus erunt potiora? Ita videtur, & constans est Doctorum opinio. *Carpz. in iurispr. consil. L. 2. def. 66.* Nam hoc modo per concubitum subsequentem vel benedictionem sacerdotalem sponsalia transeunt in matrimonium, *cap. 30. X. de sponsal.* Verum canon iste iuris canonici tantum locum habet in sponsalibus validis; ita vt haec, licet ecclesiasticae non accesserint solennitates, de quibus *in Tir. X. de cland. despons.* per copulam indissolubile fiant matrimonium, eo quod mutatus sit

*De concursu
sponsalio-
rum publico-
rum & clan-
destinorum.*

consensus sponsalitijs in matrimonialem, vti docet exemplum *in cit. cap. 30.* adductum. Non vero extendendus ad sponsalia, quæ propter sponsalia antecedentia, sunt ipso iure nulla: vnde & ipse Pontifex *in cap. 31. X. de spons.* ex duobus sponsalibus de præsentia priora præfert, licet ad posteriora accesserit concubitus. Firmum ergo manet, indistincte præferri sponsalia priora, non obstante, quod ad posteriora accesserit copula sacerdotalis vel carnalis, quia vtraque accessit actui per se nullo, quem accessione sua firmum reddere nequit, *l. 5. C. de LL.* Hinc & B. Lutherus in libello *von Ehe-Sachen*, ita docet: *Wie wenn einer mit der andern Frauen Kinder hätte, und mit ihr lange Zeit zu Hause gefessen, und in eine Nahrung gekommen? Antwort: es hilft nichts darzu, weil er der ersten öffentlich vertrawet, und ihr rechter Ehemann ist, kan er die andere mit den Kindern nicht behalten.* Plane si prior sponsa talem sponsum, binis sponsalibus se polluentem, recipere nolit, non cogenda est, nam ob violatam fidem iuste a sponsalibus recedere potest. Imo potius omnibus modis monenda, ne strictum ius suum nimis vrgeat, propter ingens præiudicium secundæ nuptæ. Vnde & longe æquius esse existimo, posterius matrimonium potius sustinere, ita tamen, vt priori sponsæ omne interesse restituatur, quo posteriori vxori, maxime si priorum sponsaliorum ignara, & liberis, ne spurii fiant, parcatur. *vid. quæ annotavi in fin. §. XIV. C. II.*

Multis flaturis clandestina sponsalia prohibita.

§. IX. Atque hæc ita obtinent de iure communi nullo statuto in contrarium disponente. Quia vero negari nēquit, multas allegari posse causas suasorias, ne vim habeant sponsalia clandestina, quia ob defectum probationis multa oriuntur incommoda, & non raro seria contrahentium voluntas in iis deficit, si sequiorem potissimum consideres sexum, qui prætextu horum sponsaliorum sapius

pius incaute ad furtiuos seducitur concubitus: hinc multi legislatores, e re fore existimantes, vt obex eiusmodi incommodis poneretur, statuerunt, ne obligaret desponsatio, clanculum obtenta; quo ipso distinctionem inter sponsalia publica & clandestina, seu auctoritate stabiliunt, quæ omnino sancta atque rata omnibus subditis esse debet; vti latius propugnat Hennig. *ad Groz. de I. B. & P. L. II. C. 20. §. 25.* non obstante, quod forte prima occasio huius prohibitionis ius canonicum fuerit, *per §. II. b. C. in fin.* nam vnus rei plures possunt esse causæ. Ita in plerorumque consistoriorum constitutionibus pro nullis reputari clandestina illa sponsalia, docet Illust. Dn. Stryk. *de Dissert. Sponsal. Sect. I. §. 36.* An vero etiam vbique expressæ adsint constitutiones, & non potius errore introducta illa sententia, iam inquirere nostrum non est. Prohibent vero in specie illa sponsalia ordinatio ecclesiastica Saxonica, *Tit. von Ehe-Sachen, sub Rubr. von Ehe-Gelöt niß: constitutio Brandenburgica de Anno 1694. §. anlangend die jenigen Personen. §. XI. Ord. Guelpherbyrana de Anno 1693. §. wann sie aber keine Eltern.* Consentit Mecklenburgica, *§. Es sollen auch die Pastores.* Et quis tandem omnes locorum ordinationes, hic loci, vbi breuitati studendum enumerabit? sufficit, sponsalia sine testibus contracta, vim obligandi, quam per se habent, constitutionibus quorundam Principum amississe. *Add. cis. Dissert. Dn. Muller. de Sponsal sine Test. contract. c. I. n. 60 seqq.*

§. X. Sicuti ergo hisce casibus, clandestina sponsalia nulla sunt; ita nullis quoque effectibus gaudere possunt, cum non entis nulla sint predicata, iuxta scholam Philosophorum. Vnde vanæ sunt, de concursu sponsaliorum clandestinorum cum publicis, lites; illa enim, etsi centum inita essent, semper nulla erunt, quia sunt actus

Quem effectum habent illæ constitutiones.

contra leges gesti, adeoque nunquam præ publicis vale-
 bunt, siue ante siue post ea facta fuerint, siue concubitus
 accesserint, siue non. Nam & si quid fuerit subsequutum
 ex eo, vel ob id, quod interdicente lege factum est, illud
 quoque cassum atque inutile esse, præcipiunt Augusti in
l. s. C. de L. L. Ast Dd. nostri, plus quam cerebrina requi-
 rate ducti, saluberrimas constitutiones variis limitationi-
 bus eludunt, & modos suppeditant, quibus conualidentur
 inualidæ istæ conuentiones. Quos inter hi duo ma-
 xime eminent, confessio scilicet propria, & subsequens
 copula carnalis. Confessionem quod attinet, illa quidem
 per *l. i. C. de confessor*, id operatur, vt pro iudicato habeatur
 confessus, & parata in eum detur executio, *l. s. 6. de re iu-
 dic.* sed constat exinde, præsupponi titulum & causam, le-
 gibus probatam, ex qua quis ad soluendum quod debet,
 adstringi possit. Verum qua ratione quis ex sola confes-
 sione actus illiciti ad executionem eiusdem cogi possit, &
 vnde ex eo actu de nouo consensu constet, vti volunt Dd.
 hactenus perspicere non potui. Dicitur quidem in *c. 2.
 X. de cland. despons.* si personæ contrahentium matrimonia
 occulta voluerint publicare, illa ab ecclesia recipienda esse
 & comprobanda. Ast loquitur textus de matrimonio &
 de eiusmodi desponsatione, quæ quidem in iure odiosa,
 sed non inualida erat; imo propter sacramentum inter-
 ueniens non poterat nulla esse *l. 1. X. de Sponsal. duor.* vt ad-
 eo per confessionem non conualideretur, sed saltem, vt in ec-
 clesiæ notitiam veniret, publicata videbatur desponsatio,
 nobis autem sermo est de actu plane nullo. Confessio ergo
 nihil operatur, nisi accedat noua & legitima consensus
 declaratio, seu reiteratio sponsaliorum expressa, coram
 testibus facta, quia forma a legibus præscripta, præcisè ser-
 uanda. Tiraquell. *de LL. connub. gloss. 7. n. 106. vers. neque enim
 forma;*

forma, &c. Prout manifesta etiam sanctione constitutum est in ord. Eccles. Elest. Sax. verba eius referente Carpzouio, l. II. def. 35. n. 4. Quod vero per copulam carnalem etiam sponsalia clandestina firma & valida reddantur, plane a vero abludit, nam copula carnalis per se iam delictum continet, si ante legitimas nuptias sponsalibus accedat, c. I. caus. 30. qu. 5. & hoc casu subsequitur desponsationem illicitam, ipsoque iure nullam; impossibile ergo est, ut ex duobus actibus vitiosis, validum nascatur matrimonium. Quin & ratio legis ita prorsus negligitur, & occasio peccandi subministratur, dum enim promissione matrimonii clandestina tutas se non esse credunt puellæ, in furtiuam venerem incautiores consentiunt, quod cum factum est, quæ tum rixæ, quæ iurgia, quæ seges litium? cum negat sponsalia stuprator, dicitque puellam propriæ succubuisse libidini, illa autem difficultate probandi premitur: tum deuenitur ad iuramentum, metus periurii ex utraque parte magnus apparet, iudex quid in re dubia agat, & quo se vertat, ipse ignorat. Inanis etiam est obiectio, quæ ex favore stupratoris desumitur; delinquentibus leges non succurrunt, delinquit vero stuprator dupliciter, dum 1. in clandestina sponsalia, & 2. in illicitum quoque concubitum consentit. Damnum ergo, quod sua culpa sentit, non sentire videtur, l. 203. ff. de R. I. Quamvis si forte ex libera partium confessione de sponsalibus clandestinis constaret, non dissentirem a Carpzouio; stupratorem cogendum esse, ad reiterationem sponsaliorum publicam & solennem; non quod conualidata sint per copulam sponsalia clandestina, sed ne stupratori dolus suus per occasionem legis contra naturalem æquitatem proficit. l. 1. §. 2. de dol. mal. exc. Modo, ne adsint alia sponsalia legitima, in quorum fraudem eiusmodi reiteratio non esset

set admittenda. Optime ergo, vt mihi quidem videtur, responderunt Theologi Ienenſes apud Dedekenn. *Vol. 3. conf. theol. lib. 3. ſect. 6. n. 8.* de facto interrogati, num ſponſalia clandestina per copulam carnalem ipſo facto in matrimonium tranſeant, necne? Wofern ſolche Perſonen ſich mit einander zuvor nicht verlobt, ob ſie ſchon ihrer heimlichen Verlöbniß gegen einander bekäntlich und geſtändig ſeyn, daß dennoch ſolches ſo fern unbündig erkannt werde, biß beyde Perſonen daſſelbe durch öffentliche Geſelbniß vor ehrlichen Leuten freywillig wiederholen und beſtätigen. Conferatur pluribus de hac materia Dn. Præſes *cit. Diff. de reliqu. ſacr. cap. II. ſ. 25. 26. vbi & ſ. 27. ſeqq.* de ſponſalibus, inuitis parentibus contractis, agit, an per copulam carnalem conualidentur.

Concluſio.

§. XI. Atque hæc etiam de ſponſalibus publicis & clandestinis in præſenti dixiſſe ſufficiat. Specialiora tangere inſtituti ratio non permittit, ergo hic ſubſiſto. Vides B. L. non admodum coherere noſtrorum Ddrum tradita circa doctrinam ſponſaliorum, & multa notoria dici, quæ talia non ſunt. Quodſi rem acu vbique non tetigerim, ignoſcas velim & me errantem in viam reducere haud dedignare. Errare humanum eſt, nihil autem humani abſ me alienum puto. DEO T. O. M. interim fit laus & gloria in ſempiternum.

F I N I S.

Halle, Diss., 1710 S

ULB Halle
003 768 961

3

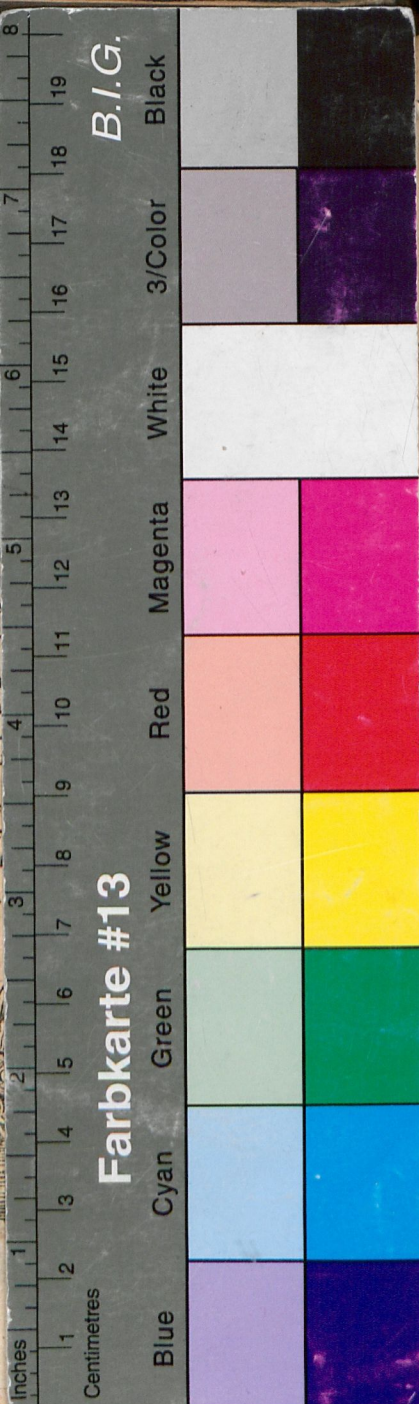

TA 106

Mus. Stk. 13²⁹

B.I.G.

Farbkarte #13

19 93

1710 206

DISSERTATIO INAUGVRALIS,
DE
NATVRA
SPONSALIORVM
ET
DIVISIONE,

Von der
Natur und Eintheilung der Ehe-Verlöbniße,

QVAM
PRAESIDE
DN. IO. SAMVELE STRYCKIO,

ICTO, SERENISS. VIDVAE SAXO-ISEN. CONSIL. AVL.
PROFESS. IVRID. PVBL. ET ORDINARIO
ICTOR. H. T. DECANO,

IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

A. 1710. Mense Iunii

RESPONDENDO PROPUGNAVIT
TOBIAS HERMANNVS,
MEMMINGA-SVEVVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS HENDELIANIS, 1738.

(7)